БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 241 (5133)
Среда
Декабриин
4
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указһаа

РСФСР-эй Верховно Советтэ һунгаха һунгуулиин округууд тухай

РСФСР-эй Конституциин 25-дахи статьягай ба «РСФСР-эй Верховно Советтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дүримэй» 25 ба 26-дахи статьянуудай үндэһөөр, РСФСР-эй Верховно Советтэ һунгаха 740 һунгуулиин округуудые байгуулха гэжэ тогтообо, тэрэнэй тоодо:

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР

674. УЛАН-УДЫН ҺУНГУУЛИИН ОКРУГ (Центрынь—Улан-Удэ город).

Улан-Удэ город.

675. ПРИБАЙКАЛЬСКА ҺУНГУУЛИИН ОКРУГ (Центрынь—Улан-Удэ город).

Бабушкин город болон Прибайкальска, Иволгын, Баргажанай, Хойто-Байгалай, Курумканай, Кабанскын, Байкало-Кударын, Түнхэнэй ба Ахын районууд.

676. ЗАБАЙКАЛЬСКА ҺУНГУУЛИИН ОКРУГ (Центрынь—Улан-Удэ город).

Заиграйн, Хэжэнгын, Хоринин, Яруунын, Баунтын, Мухаршэбэрэй ба Тарбагатайн районууд.

677. КЯХТЫН ҺУНГУУЛИИН ОКРУГ (Центрынь—Кяхта город).

Городок город болон Кяхтын, Закаменай, Ториин, Зэдын, Сэлэнгын, Бичурын ба Кударын районууд.

ХҮҮГЭДЫЕ ҺУРГУУЛИДА БА БҮЛЭ СОО ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ ГЭЭШЭ ШУХАЛЫН ШУХАЛА ХЭРЭГ МҮН

Залуу үеые хүмүүжүүлхэ ба хүн болгохо хэрэгтэ манай парти ба правительство имагта угаа ехэ анхарал табина. Хүмүүжүүлгэ гээшэ бэрхэтэйхэн зорилгонуудай нэгэн мүн.

«Һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ юун бэ? Энэ хадаа һурагшын психическэ ба моральна шэнжэ шанартань нүлөөгөө үзүүлхэ, бүхы арбан жэлэй һуралсалайнь турша соо тэрэниие зүб юумэ тээшэ шэглүүлэн нүлөөгөө үзүүлхэ гэхэ гү, али тэрэниие хүн болгохо ябадал болоно. Һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ һургуулиин ажабайдалда зайлашагүй тохеолдодог тоогүй олон ойлгомторгүй ябадал ба арсалдаануудые шиидхэхэдэ, багшамнай зүбөөр хандаба гэжэ һурагшадта ойлгуулхаар тэдэнэй дунда бэеэ зүбөөр барижа ябалга болоно. Һурагшадые һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ тон түрүүн класс соогоо багшын аяг зангаар жэшээтэ байха, һурагшадтаа багшын зүбөөр хандаха ябадал болоно. Иимэһээ һурган хүмүүжүүлгэ гэдэг угаа хэсүү бэрхэ хэрэг болоно». (М. И. Калинин).

М. И. Калининай хэлэһэн эдэ алтан үгэнүүдые багшанар үшөө бүлтэдаа һанадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Ерээдүй үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгые багшанарта гүрэн ба арадай зүгһөө найлан даалгаһан ябадалай гүн ехэ удхые олохон багшанар дутуугаар ойлгоно. Тэрэ этигэл найдабари хадаа ехэһэн харюусалгатай хэрэг болохо ба багшанар үхибүүдые коммунистическэ сурталаар хүмүүжүүлхын түлөө бүхы хүсэеэ гаргаха еһотой байна. Гэбэшье, манай республикын һургуулинуудтахи байдалай баримтануудые харахада, дутагдалтай зүйлнүүд олон байна.

Һаяхан ВКП(б)-гэй Обком болбол республикын һургуулинуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ямар байһан тухай асуудалые зүбшэн хэлсэһэн байна. Тиигээд, һургуулинуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэри идейно-политическэ доодо хэмжээндэ байна гэжэ тэмдэглэһэн байха юм. Гэгээрэлэй Министерство ба аймагуудтахи гэгээрэлэй таһагууд педагогическа хүдэлмэридэ, һургуулинуудта һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ ёһо тэдыгээр хандана.

Һургуулинууд доторхи хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эмхидхэлгэдэ бии байһан дутуу дундануудые зайлуулха тушаа хэмжээнүүд мүнөө болтор абтаагүй. Багшанарай коллективүүд хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулхын түлөө һулаар тэмсэнэ, политическэ информацинууд, хөөрэлдөөнүүд, элидхэлнүүд, лекцинүүд гэхэ мэтэ политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин иимэ формонууд үшөө хаа-хаанагүй хэрэглэгдэнэгүй. Кружогой хүдэлмэри олохон һургуулинуудта ябуулагданагүй гэхэ гү, али һонин бэшээр ябуулагдана. Һуралсалһаа гадуур уранһайханай литература, газетэ уншалганууд эмхидхэгдэнэгүй ба энэ хүдэлмэриие классна хүтэлбэрилэгшэ, ород ба буряад хэлэнэй болон литературын багшанар хинан шалганагүй.

Арадай гэгээрэлэй органууд ба һургуулинууд хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ үргэн ниитые мүнөө болтор хабаадуулнагүй. Арадай гэгээрэлэй талаар болоһон бүхэроссийскэ зүблөөн дээрэ РСФСР-эй гэгээрэлэй Министр нүхэр Калашников гэгшэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай элидхэлые түрэлхидэй суглаан дээрэ саг үргэлжэ табижа, һурагшанарай һайн ба муу аяг зангай зарим ушарнуудые тайлбарилан хэлсэхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэһэн байгаа. Район бүхэндэ хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин талаар түсэбые зохеожо, тэрээн соо шухала хэмжээ-ябуулгануудые, һургуулинууд ба арадай гэгээрэлэй таһагай дэргэдэхи түрэлхидэй комитедүүдэй ажал-ябуулгые, педагогическа лекторнуудай хүдэлмэриие, консультацинууд, радиогоор үгэ хэлэлгэнүүд гэхэ мэтые оруулалсаха хэрэгтэй. Зүгөөр манай республикын һургуулинуудта эдэ хэмжээ-ябуулганууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Түрэлхид хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ хабаадуулагданагүй.

Һургуули дотор, үйлсэдэ ба гэртээ һурагшадай зохидгүй аяг зан гаргадаг байһаниие тэмдэглэнгүй байжа болохогүй. Кино, театр болон бусад шухала юумэнүүдые һурагшадай зүгһөө хараха ябадалда еһотой журам үшөөл байгуулагдаагүй. Һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд ба арадай гэгээрэлэй органууд энэ шухала хэрэгһээ хажуу тээ байна.

Хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һургуулиһаа гадуур хэгдэхэ хүдэлмэринүүд айхабтар ехэ удхашанартай. Мүн тэдэ хүдэлмэри угаа муугаар табигданхай. Пионернүүдэй гансахан байшан бии аад, тэрэмнай ехэ муугаар хүдэлмэрилнэ. үхибүүдэй техническэ станци гэжэ бүришье байхагүй. наадаха, амарха газарнууд эмхидхэгдээгүй. Тиигээд байхада сүлөөтэй сагаа һурагшанар хаана үнгэргэхэ гээшэб гэжэ асуугдаха байна.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй XII пленумэй тогтоолнууд олохон һургуулинуудта хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Комсомольско ба пионерскэ организацинууд муугаар хүдэлмэрилжэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ багшанарта туһалнагүй шахуу.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин иимэ муугаар эмхидхэглэһэнэй эсэстэ һурагшанарай дүримые эбдэһэн ябадалнууд республикын һургуулинуудай һурагшанарай дунда үзэгдэнэ. Жаяг заршамгүй һуралсалдаа хайша хэрэгээр хандаха, элдэб муу зан гаргаха ябадалнууд Улан-Удэ городой № 1 дунда һургуулиин, № 16 - 22-дохи һургуулинуудай һурагшанарай дунда үзэгдээ.

Партиин Областной комитет болбол һургуулинуудтахи хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа хэмжээнүүдые абахые гэгээрэлэй Министерствоһээ эриһэн байна.

Манай залуу үетэниие культурнаар, эрдэмтэйгөөр, зоригтойгоор хүмүүжүүлхэ гээшэ коммунистическэ общество байгуулха хэрэгтэ айхабтар ехэ удхашанартай. Тиимэһээ үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы партийна, комсомольско, советскэ органууд арадай гэгээрэлэй органууд, багшанар болон түрэлхид анхаралаа ехээр табиха еһотой.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй

УКАЗ

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар Сэлэнгын Сульфатна заводой хүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай

Тунаад байһан мирабилидые хатааха туршалгын печиие амжалтатайгаар ашаглалгада оруулжа шадаһанайнь түлөө Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл:

1. Баннов Александр Климовичые,
2. Будников Александр Галактионовичые,
3. Иващенко Матвей Акимовичые,
4. Петрова Ефимия Григорьевнае,
5. Хамзин Яков Елизаровичые.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ
Г. ЦЫДЕНОВА.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь
В. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ город, Советүүдэй Байшан. 1946 оной ноябриин 30.

РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэл

КЯХТА. **(Телефоноор абтаба).** Декабриин 2-ой үдэшэ Кяхта городой партактивай суглаан болоожо, энээн дээрэ РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдэй һунгалтануудта эрхимээр бэлэдхэл хэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Мүн аймагай агитколлективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй ба партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай 3 үдэрэй семинар үнгэргэгдэбэ. Тус семинар дээрэ «РСФСР-эй Верховно Советтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дүрим» ба Сталинска Конституциие шудалһан байна.

ТАРБАГАТАЙ. **(Телефоноор абтаба).** Эндэ ВКП(б)-гэй ба ВЛКСМ-эй аймагай комитедүүдэй бүлэг элидхэлшэд ба лекторнуудай болон культурно-гэгээрэлэй учрежденинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн үнгэргэгдөө.

Аймаг соохи уншалгын байшангууд ба клубууд һунгалтанууд тухай плакадууд ба лозунгнуудаар шэмэглэжэ байна. Мүн аймагай колхознигууд һунгалтануудай үдэрые угтуулан социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байнад.

Адуу малайнгаа үбэлжэлгые эрхимээр үнгэргэжэ, мал үсхэбэрилхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ ба агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые зүбөөр эмхидхэхэ. ерэхэ жэлдэ гектар бүхэнһөө 150 центнер хартаабха, 10 центнер таряа хуряаха гэһэн уялга «Серп ба молот» гэжэ колхозойхид абаба.

Һунгуулиин Дүрим ойлгуулна

ЗЭДЭ. **(Телефоноор абтаба).** ВКП(б)-гэй Зэдын айком болбол колхозуудай агитаторнуудай семинар үнгэргэбэ. Тэдэнэр һунгуулиин Дүримые ажалшадта ойлгуулха талаар дүй дүршэлөө андалдаһан ба ВКП(б)-гэй айкомой зүгһөө зохихо заабаринуудые абаһан байна.

Мүнөө «Социализм» артелиин колхознигуудай дунда һунгалтанууд тухай Дүримые гүйсэтгүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд хараглагдаба. Агитаторнууд Санданов, Хандуев, Будашкеева ба Цыренов гэгшэд малай фермэнүүд ба бригаданууд дээгүүр һунгалтанууд тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ эхилээ.

Агитаторнууд болбол һунгалтанууд тухай, Дүрим тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэдээ, мүнөө үедэ манай ороной бүхы ажахын һалбаринууд дээгүүр дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн тухай, ажаүйлэлбэриин ба хүдөө ажахын түрүүшүүл тухай хөөрэжэ ба газетэнүүд дээрэһээ уншажа үгэдэг байна.

«Социализм» артелиин колхознигууд РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ депутадуудые һунгаха үдэр хүртэл хабарай таригада бэлэдхэхэ дүүргэхэ гэһэн уялга абажа, социалистическэ мүрысөөнэй договорнуудые фермэнүүд ба бригадануудай хоорондо баталба.

А. Тарский.

СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИИН ҮДЭРТЭ

Фронтовик Поповой бригада илаба

Конституциин үдэрые угтуулан Улан-Удын Мяханай комбинадай эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэд 4-дэхи кварталайнгаа түсэб декабриин 5-да дүүргэхэ гэһэн уялга абаа һэн.

Мүнөө мүрысэжэ ябаһан бригадануудай дунда орденто фронтовик Г. А. Поповой хүтэлбэрилдэг бригадынхид түрүүлээ. Энэ бригада ноябрь һарынгаа даалгабариие 15 үдэрэй туршада дүүргээд, мүнөө дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэбые дүүргэхэ болоо. Бригадын эрхимүүд нүхэд Волков, Полянский гэгшэд тус бүридөө үдэр соо 2—2 нормо үгэнэд.

Мүн комбинат соогоо магтаалтай убойна цехынхид октябриингаа ажалай темпые улам дээшэлүүлжэ, ноябрь һарынгаа даалгабариие 125 процент дүүргэбэ.

Консервнэ заводойхид, ноябриингаа даалгабариие 25 үдэр соо дүүргээд, декабриин 5 хүртэр түсэбһөө гадуур 60 мянган түхэригэй продукци үгэхэ гэһэн хүсэл зоригтойгоор хүдэлмэрилжэ байнад.

Г. Воробьев.

Паровозуудай ябасые улам хурдадхана

Улан-Удын депогой лунинценууд Сталинска Конституциин үдэрые ажал хүдэлмэриин амжалта түйлан угтажа байна.

Машинистнууд нүхэд Шульгин ба Сурмилов гэгшэдэй бригаданууд паровозуудаа графигай еһоор ябуулна. Эдэнэр локомотивуудайнгаа хойноһоо лунинска харууһалга эмхидхэжэ, паровозуудайнгаа ябасые 2 час хүртэр түргэдхэжэ, расписаниһаа урид ашаа асардаг болгобо.

Машинистнууд Китаев, Садовников, Покудин, Агафонов Григорьин, Букреев гэгшэдэй бригаданууд ноябрь һара соо паровозуудай ябасые нилээд хурдадхаһан ба шулуу нүүрһэ ехээр арбилһан байна.

Депо соогоо үнинэй суурхууһан «Ea 2928» паровозой машинистнууд-кривоносовецууд нүхэд Пандырев, Кашкин гэгшэд өөһэдынгөө бригадын членүүдэй дунда РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Советүүдтэ һунгалтануудые хэхэ үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулан социалистическэ мүрысөө эмхидхэбэ. Эдэнэрэй патриотическа үүсхэлые пассажирска поезднуудые жолоододог машинист Стопник ба нэгэдэхи классай суута машинист Асеев гэгшэд халуунаар дэмжэбэд. Эдэнэр ноябриин 28-да сүүдхэ соо Улан-Удэ ба Мысовэй станцинуудай хоорондо курьерскэ поезднуудые жолоодохо зуураа, 6.000 килограмм шулуу нүүрһэ арбилһан байба.

М. Я. Толкач.

Стахановска хүдэлмэриин дүлэ бадаруулна

Сулпо-эһэбэриигын заводой комсомольско-залуушуулай бригаданууд болбол Сталинска Конституциин үдэрэй хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, стахановска хүдэлмэриин дүлэ бадаруулна. Мүрысөөндэ хабаадалсаһан залуушуулай дундаһаа гайхамшагта бүтээсэвүүдые түйлаһан хүнүүд ба бригаданууд элирэн гараа.

Нүхэр Ефимовэй хүтэлбэрилдэг котельнэ бригада ноябриингаа түсэбые 200,6 процент дүүргэжэ, заводой дамжуулгын Улаан туг абаба.

Үйлэдбэриингөө түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ мүн нүхэр Афанасьевай бригада илгаржа гараа. Энэ бригадын членүүд тус бүридөө халаан соогоо 2—3 нормо үгэнэд.

Павел Меркушевэй хүтэлбэрилжэ байһан комсомолецууд һайнаар хүдэлмэрилнэд. Үндэр бүтээсэтэ ажалай мастер Меркушев болбол аяар июльдэ т банжэлэ нгээ түрүүшын жэлэй түсэб дүүргэжэ „Бассейнын эрхим слесарь“ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олоһон юм. Энэ бригадын комсомолецууд Кулаков ба Пластинин гэгшэд ажалай эрхим жэшээ харуулжа ябана.

Н. Хазагаев.

Станциин эрхимүүд

Улан-Удын станци дээрэ ашаа тээһэн составууд ерэдэг. Эдэ составуудые стрелочнигууд Юхно, Вождеев, сигналистнууд Петрюх, Курышев гэгшэд угтажа абадаг юм. Эдэнэр өөһэдынгөө харюусалгатай уялгануудые хүндэтэйгөөр дүүргэнэ.

Вагон холбогшод Миранцев, Кауров, Савченко гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабариие 200—250 процентһээ доошо бэшээр дүүргэнэ. Ашаа шэрэгшэд Курьянов, Давыдов. Власов гэгшэд элдэб ашаануудые шэрэлгээр үдэрэйнгөө даалгабариие холо үлүүлэн гүйсэдхэнэ.

А. Мотыгин.

Залуу хүдэлмэришэдтэ дүй дүршэлөө үгэхэб

Галина Сергиенкын гайхамшагта үүсхэлые дахажа, контородо байһанаа станогто хүдэлмэрилхөө ерэһэн Анна Беломестных гэгшые строгальщигай мэргэжэлдэ һургахые намда даалгаа. Нүхэр Анна Беломестных хэлээрээ бэшэ, харин үнэн хэрэгээрээ үйлэдбэриин мэргэжэлдэ һураха хүсэлэнтэй юм. Оюун ухаантай ба ажалдаа оролдосотой Анна болбол строгальна станок шудалжа эхилээ.

Би энэ залуу комсомолкые хоёр һарын туршада строгальщигай мэргэжэлдэ һургаха гэжэ уялга абааб. Теэд хэлэһэндээ хүрэхэб. Юуб гэхэдэ, тэрэ минии гансахан хүсэлэл бэшэ, харин Анкашье түргэнөөр һурахын түлөө бүхы хүсэеэ гаргана. Тиимэһээ Анна һара хахад болоходо станок дээрэ бэеэ даажа хүдэлмэрилхэ строгальщик болохо юм гэжэ би этигэнэб.

Би олон жэлэй турша соо үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэрилжэ олоһон баялиг дүй дүршэлөө бүгэдыень Анна Беломестных гэгшэдэ дамжуулан үгэхэ байнаб.

Тиимэһээ, Галина Сергиенкын үүсхэлээр станок дээрэ ерэгшэдые һургажа, өөһэдынгөө олон жэлэй дүй дүршэлые ба ажалай түрүү методые тэдэнэртэ дамжуулан үгэжэ, эрхим мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэе гэжэ уряалха байнаб.

М. Грудинина,—
Паровозо-бүтээлгын заводой стахановка.

Харгы замай хүдэлмэрилэгшэд шагнагдаа

1946 оной 10 һарын турша соо республикын олонхи аймагуудай эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд харгы заһабарилгын хүдэлмэринүүдтэ эдибхитэйгээр хабаадалсажа, элэ хүдэлмэринүүдэй түсэбүүдые хаһа сагсоонь үлүүлэн дүүргэһэн байгаа. Тэрээнэй ашаар манай республика харгы заһабарилгаар ба хүүргэнүүдые барилгаар Союз соогоо хоёрдохи һуури эзэлжэ, БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи харгы замай Управлениидэ 50 мянган түхэригэй шан олгогдоһон байна.

Һаяхан БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол харгы замай хүдэлмэринүүдтэ онсо илгарһан хүдэлмэришэдые ба барилгын хүдэлмэринүүдые хүтэлбэрилэгшэдтэ энэ шан хубаарилха гэжэ шиидхэбэ.

Бичурын аймагта (аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Хуралмов, харгы замай таһагай начальник Столяров)—13 мянган түхэригэй шан, Мухаршэбэрэй аймагта (аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Барьядаев, харгы замай таһагай начальник Пакацкий)—9 мянган түхэригэй шан, Прибайкальска аймагта (аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Белин, харгы замай таһагай начальник Николаев)—7 мянган түхэригэй шан үгтэбэ.

Тэрээнһээ гадна, харгы замай управлениин эрхим хүдэлмэришэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые 19.440 түхэригөөр шагнаба.

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДААР

Үглөөдэр республикын ажалшад Сталинска Конституциин баталагдаһаар Х жэл гүйсэһэнэй һайндэрые тэмдэглэхэнь. Тэрэ үдэртэ зорюулан нютаг бүхэндэ баярай суглаанууд үнгэргэгдэхэ байна. Сталинска Конституциин үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд хаа-хаанагүй гаргагдажа, илагшад элирүүлэгдэбэ.

НОВО-СЕЛЕНГИНСК. Сэлэнгын аймагта малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб дүүргэхэ талаар «Красный Чикой» колхоз түрүү һуури эзэлээ. Сталинска Конституциин үдэртэй дашарамдуулан тус аймагай колхозуудай хоорондохи социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдажа, «Красный Чикой» колхозто ВКП(б)-гэй айком, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг үгтэбэ.

Тус аймагай колхозууд Сталинска Конституциин үдэрэй хүндэлэлдэ зорюулан гүрэндэ таряа, овёос, хартаабха, үндэгэ, брынзэ, ноохой, мяха тушааха түсэбүүдээ сум дүүргэһэн байна. «Улаан Үдэнгэ» колхоз гүрэндэ түсэбһөө гадуур 344 пуд таряа тушаагаа. Мүн энэ колхоз ерэхэ жэлэй хабарай таригада хүрэхэ үрэ хааһан байха юм.

Аймагай колхозууд 1947 ондо гүрэндэ уялгатаар тушааха мяхана түлбэринүүдһээ мянган центнерые аванснаар оруулба.

Декабриин 5-ай үдэр аймагай центр ба мүн бүхы колхозуудаар Сталинска Конституциин Х жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд үнгэргэгдэхэнь.

ХОРИ. Сталинска Конституциин арбан жэлэй ойн үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаанууд декабриин 5-да аймагай центр ба колхозуудаар үнгэргэгдэхэнь. Социалистическэ культурын Байшан соо аймагай центрын ажалшадай баярай суглаан болохо байна. Тэндэ аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Цыренлоржиев Сталинска Конституци тухай элидхэл хэхэ юм. Һүүлээрнь социалистическэ культурын Байшангай драматическа кружогто хабаадагшадай хүсөөр уранһайханай номернууд харуулагдаха байна.

Тэрээшэлэн аймагай бүхы колхозуудаар үглөөдэр баярай суглаанууд үнгэргэгдэхэнь.

ХЭЖЭНГЭ. Бүхы советскэ арадай тумэндэ зол жаргал, эрхэ сүлөө олгоһон Сталинска Конституциин арбан жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаанууд үглөөдэр аймагай бүхы эмхи-зургаануд ба колхозуудаар үнгэргэгдэхээр байна.

Аймагай центр дээрэ партийн советскэ эдибхитэдэй суглаан болохонь. Тэндэ Сталинска Конституциин Х жэлэй ой тухай ВКП(б)-гэй айкомой партийна кабинедые даагша нүхэр Содномов элидхэл хэхэ юм.

Колхозуудаар элидхэл хэхын түлөө аймагай эмхи-зургаануудһаа тусхай түлөөлэгшэд ошоһон байна.

* * *

Зооветинститутда

Зооветинститудай студентнүүд, научна хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад декабриин 4-эй үдэр Сталинска Конституциин һайндэрлэлгэдэ зорюулагдаһан баярай заседани үнгэргэхэнь. Энэ заседанида саргэй кафедрые даагша майор Ников гэгшэ элидхэл хэхэ байна. Элидхэлэй удаа институдай уранһайханай самодеятельностин кружогой хүсөөр концерт харуулагдаха. Тэрээшэлэн институдай библиотекэдэ (даагшань нүхэр Кал...) Сталинска Конституцида зорюулагдаһан фото-монтаж ба номууда выставкэ эмхидхэгдээ.

Горькиин нэрэмжэтэ библиотекэдэ

Республиканска библиотеке болбол 1945 оной февралиин 9-дэ Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай урда нүхэр Сталинай хэлэһэн үгэнүүдэй үндэһөөр «Агуу ехэ хүсэтэ Советскэ Союз» гэжэ гаршагтай выставкэ эмхидхэбэ. Тэрээшэлэн номуудай выставкэ эмхидхэгдэһэн байна.

Декабриин 4-эй үдэшэ библиотекын коллектив культура ба гэгээрэлэй эмхи зургаануудые эрхилхэ управлениин коллективтэй нэгэдэжэ Сталинска Конституциин һайндэрлэлгэдэ зорюулагдаһан баярай заседани үнгэргэхэ юм. Баярай заседани дээрэ нүхэр Баженов элидхэл хэлэхэ байна.

Партийно-комсомольско ажабайдал

ВЛКСМ-эй XIII ОБЛАСТНОЙ КОНФЕРЕНЦИ

Ноябриин 30-ай үдэшын заседани

ВЛКСМ-эй областной конференциин ноябриин 30-ай удэшын заседани дээрэ ВЛКСМ-эй обкомой, эрэнэй шалгалтын комиссиин тоото элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэн үргэлжэлбэ.

Үдэшын заседани дээрэ делегат андин, делегат нүхэр Афанасьев (Бичура), Барлуков (ВЛКСМ-эй обком), Хабалов (БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын хэрэгүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ), Филиненко (сэрэгэй часть); Тыхеева (ВЛКСМ-эй обком) ба бусад хамта 10 хүн үгэ хэлэбэ.

Декабриин 1-эй үглөөнэй заседани

Тус заседани дээрэ ВЛКСМ-эй К-гэй түлөөлэгшэ нүхэр Федорин гэгшэ делегадууд нүхэд Ершов Фролов, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй Управлениин начальник нүхэр Шмаков, ВКП(б)-эй Обкомой секретарь нүхэр Лобанов гэгшэд үгэ хэлэбэд.

Тэрэнэй һүүлээр ВЛКСМ-эй Бурят-Монголой обкомой секретарь нүхэр Смагин түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

Конференциин делегадууд ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэрие хангалтатай гэжэ тоолоод, обкомой пленумэй шэнэ состав һунгаба.

Декабриин 1-эй үдэшын заседани

Тус заседани дээрэ ВЛКСМ-эй областной комитедэй пленумэй составта 47 хүн, тэдэнэй кандидадууд-12 хүн, мүн шалгалтын комиссиин составта 9 хүн һунгагдаба.

Һүүлэ рынь болоһон ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи пленум болбол ВЛКСМ-эй обкомой бюрое 9 хүнһөөр һунгаба.

ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр В. К. Смагич, агитаци ба пропагандые эрхилхэ секретаряар Н. А. Барлуков, кадрнуудые эрхилхэ секретаряар М. М. Гаськов, һургуули ба пионернүүдэй хүдэлмэрие эрхилхэ секретаряар Ц. Г. Шанюшкина, сэрэгэй-физкультурна хүдэлмэрие эрхилхэ секретаряар М. Г. Калаганский гэгшэд һунгагдаба.

Энээгээр ВЛКСМ-эй XIII областной конференци хүдэлмэрөө дүүргэбэ.

Кударынхид ямар дутуу дундануудтайб?

(Аймагай II партийна конференциһээ)

КУДАРА-СОМОН. (Манай корреспондентһээ). Аймагай нэгэдэхи партийна конференци болоһоор 1 ол 8 һара үнгэрөө. Энэ үедэ аймагай партийна организациин хэһэн хүдэлмэрие хараад үзэхэдэ, хүдөө ажахын гол һалбари болохо малажалые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилжэ байна. Иимэһээ адуу малай үлтэ хоролтодо орохо ябадал аймаг соо ехэхэн хэмжээндэ хүрөөд байха юм. Гансахан 1945 ондо 840 толгой эбэртэ бодо мал, 1752 толгой хони ямаан ба 1160 толгой адуу морид хороһон байгаа.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй болон партиин обкомой бюрогой малажал хүгжөөхэ тухай хэдэн удаа гаргаһан тогтоолнуудһаа зүб тобшолол хэжэ, алдуу гээгдэнги байдалаа усадхаха тухай ВКП(б)-гэй айком, аймгүйскомтой, аймагай малажалай таһаг болон партийна эхин организацинууд болбол бодото хэмжээ-ябуулганууды абаагүй байшоо. Мүнөө жэлдэ орооной кампани аймагай колхозуудаар хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Байгша оной ноябриин 1-эй мэдээгээр ороондо ороходо ёһотой үнеэдэй 68,7 процент, гүүдэй—61 6 процент, хони ямаадай 2,1 процент оруулагдаад байна. Иланганая эхэ гүүдые сроондо оруулха талаар зарим колхозууд ехэн гээгдэлтэй. Жэшээлхэдэ, Чкаловай нэрэмжэтэ колхоз 75 толгой гүүдэйнгээ 24 толгойе, «Искра Ленина» колхоз 97 гүүдһээ 38-ыень, Буденнын нэрэмжэтэ колхоз 103 толгой гүүдһээ оройдоо 38 ыень ороондо оруулаад байха юм.

Малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые аймагай колхозууд үшөө дүүргээгүй байһаар. Үнгэрэгшэ 10 һарын туршада малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб адуу моридоор—... процент, эбэртэ бодо малаар ...7 процент, хони ямаагаар—96,3 процент дүүргэгдээд байна. Малай тэжээлые һайжаруулха тушаа партийна организаци тон бага хүдэлжэ хээ.

Эрэшһлэн таряанай, огородно ба техническэ культурануудай ургасые бэелүүлхэ талаар горьтой хүдэлмэри хэгдээгүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ аймагай олонхи колхозууд агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые хангалтагүйгөөр хэнэ. Хэрбээ 1943 ондо аймагай колхозууд 45.469 центнер таряа талха гүрэндэ тушааһан байгаа һаа, һүүлэй хоер жэлэй туршада тэрэһээнэйнгээ хэмжээ 37 дахин бага болоод байна.

Тус аймагай колхозуудта 2.200 гектар уһалагдаха таряалангай газар бии. Теэд, энэ жэлдэ арайхан гэжэ 1056 гектарынь уһалһан байна. Һубаг канава һэргээн заһаха, шэнээр малтаха гэхэ мэтын хүдэлмэри эндэ орхигдошонхой. Олонхи колхозуудта герасимовска звенонууд эмхидхэгдээгүй, хэрбээ эмхидхэгдэшье һаа дүй дүршэлтэй хүнүүдые табидаггүй байха юм.

Ерэхэ хабарай тарилгада бэлэдхэл хэхэ хүдэлмэри баһал хангалтагүйгөөр ябуулагдана. 22.756 центнер үрһэ хааха түсэбтэй байһан аад, мүнөө 3.565 центнер хаагаад байна. «Вперед», «Красный Пограничник» гэжэ хүдөө ажалай артельнүүд мүнөө жэлдэ үндэр баян ургаса абаһан байгаа. Теэд, үрһэ хааха түсэбөө холо дүүргээгүй байһаар.

Хүдөө ажалай артелиин Сталинска Уставые эбдэхэ ябадалые усадхаха тушаа гаргаһан правительство ба партиин түүхэтэ тогтоолые аймагай колхозууд угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр хүлеэжэ абаһан байна. Зүгөөр, энэ тогтоол соо хэлэгдэһэн заабаринуудые бэелүүлхэ тушаа тон бага эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана. Колхозуудһаа хуули бусаар абтаһан адуу мал, таряалангай ба сабшалангай газар гэхэ мэтын хогшол зөөри үшөө гэдэргээ бусаагдаагүй байна. Колхозуудай правленинүүдтэ хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй тооe бага болгохо тушаа хэмжээ-ябуулганууд абтанагүй гэхэдэ болохо.

Партийно-политическэ ба агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэринүүдые һайжаруулжа, ажалшан арадые политическээр хүмүүжүүлхэ, тэрэнэй үндэһөөр эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудые 4-дэхи Сталинска табанжэл соо хараалагдаһан агуу ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө зоригжуулха талаар хангалтагүй хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Эдэ бүгэдэ дутуу дунда зүйлнүүдые һаяхан болоһон аймагай II партийна конференциин делегадууд ба тэрээндэ хабаадалсаһан эдибхитэд шүүмжэлгэ ба өөрыгөө шүүмжэлгын үндэһөөр элирүүлхэ зуураа, дурсагдаһан алдуу эндүүнүүдые сүрын сагта усадхаха талаар дэлгэрэнгы хэмжээ-ябуулгануудые хараалһан тогтоол баталжа абаһан байгаа.

Тэрээнһээ гадна конференци болбол ВКП(б)-гэй айкомой шэнэ составые сэхэ ба нюуса голосованияар һунгаһан байна.

Б. Дымбрылов.

Агитаторнуудай түрүүшын семинар

РСФСР-эй ба БМАССР-эй Верховно Соведүүдтэ һунгаха һунгалтын тухай Дүримые батална ту... Укырзуудай гарахатай хамгиин Улан-Удын түмэрзамай станциин албан хаагшад ба алба хаагшад Укырзуудай танилсуулагдаба. ...гүүтиин участогууд дээгүүр һунгуулиин Дүримтэй танилсуулха хүдэлмэри ябуулхын тула 40 агитаторнууд томилогдоһон байна.

Эдэ агитаторнуудтай түрүүшын семинар үнгэргэгдэжэ, тэндэ һунгуулиин участогууд дээрэ агитаторнуудай ябуулха хүдэлмэриин зорилгонуудтай тэдэниие танилсуулба. Семинарта хамта 20 хүн хабаадалсаа.

КОЛХОЗОЙ ХОЕР ДАРХАШУУЛ

Мухаршэбэрэй аймагай „Шэнэ байдал" колхозой дархашуул Дамба Будаев ба Тэхэ Бадмаев гэгшэд колхоздоо эрхим дархашуул гэгдэһээр үнинэй юм. Эдэ хоер дархашуулай хэһэн хүдэлмэринь хэзээ бүхэ дэгэ нарин нягтаар бүтээгдэһэн байдаг. Нүхэд Будаев Бадмаев хоёр наһа ехэтэ нүүд болбошье һаа, колхозойнгоо ажалда шударгуугаар хандажа, үнэн бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилдэг байна.

Мүнөө жэлдэ эдэнэр 38 тэргэнүүдые заһабарилһаһаа гадна, колхозойнгоо бани, мүн һүргүүли гэхэ мэтын барилгануудые бүтээхэ хүдэлмэридэ эдибхитэй зэр хабаадалсаа.

Октябрьска революциин һайндэртэ эдэ дархашуул эрхим хүдэлмэриингөө түлөө колхозой правлениер шагнагдаһан байха юм.

М. Нимаев.

Гүрэнтээ хамагһаа түрүүн тооcoxo

Һү бэлэдхэхэ түсэбые түргэн дүүргэхэ ябадал гүрэндэ тон ехэ удхашанартай юм. Парти ба правительство энэ асуудал тушаа онсо анхаралаа хандуулжа, гүрэндэ һү ба тоһо саг сооһь тушааха ябадалда зорюулһан бодото хэмжээнүүдые абадаг байна. Ажахын ба политическэ шухала удхашанартай энэ зорилгые Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Мороев, парторганизациинь секретарь нүхэр Сотнич) саг соонь бэелүүлэн, гүрэндэ һү тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Гэхэтэй хамта, һү тушааха ба тоһо бэлбэсоруулха гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ талаар тон ехэ гээгдэжэ байһан колхозууд тус аймагта олон байна. Жэшээлхэдэ, „Путь социализма", XVII партсъездын, Молотовой нэрэмжэтэ колхозууд һү тушааха гүрэнэй түсэбөө дүүргэхэ бүхы аргатай байһан аад, мүнөө болтор унжагайрһаар. Эдэ колхозууд ямар шалтагһан дээрэһээ иитэрээ гээгдэнэб гэхэдэ, һү ба тоһо үрихэ ябадалые хүсэд уса хэжэ шадаагүй ушарһаа болон. Жэшээлхэдэ, „Путь социализма" гэжэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Нечкин) аяар 3 центнер тоһо ондоо тээшэнь худалдаһан байха юм.

Гүрэндэ һү тушааха түсэбые дүүргэхэ бүхы хэмжээнүүдые абажа, дутуунуудаа түргэн усадхахын түлөө Кабанскын гээгдэнги колхозууд шууд тэмсэхэ ёһотой.

Б. Ширеторов.

Үрһэ хаалгые мүнөө хүртэр эхилээдүй

Закаменай аймагай түрүү колхозууд гүрэндэ таряа тушааха уялгаяа үни дүүргээд, эрхим шанаргай таряагаар ерэхэ жэлэй тарилгын үрһэ хаажа байна. Хамниин сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Цыренжапов) 800 центнер Калининай нэрэмжэтэ колхоз 330 центнер үрһэ хаагаа.

Гэбэшье, зарим колхозууд үрһэнэй фонд байгуулха хүдэлмэрие тон хангалтагүйгөөр ябуулжа байха юм. Тэдэнэй дунда Енгорбойн сомоной Кировэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд оролсоно. Эдэ колхозууд мүнөө хүртэр үрһэнэй фонд байгуулжа захалаагүй байха юм.

Б. Шоенов.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ ЭРХИМЭЭР ҮНГЭРГЭЕ!

Закаменда малажалые хүгжөөхэ түсэб яахадаа дүүргэгдэнэгүйб?

Энэ оной ноябриин 1-эй мэдээгээр, малажалые үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб Закаменай аймагта адуу морёор—88,3 процент, эбэртэ бодо малаар—90,5 процент, хони ямаагаар—87 процент дүүргэгдэһэн байна. Аймагай түрүү колхозуудай нэгэн болохо Кагановичын нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Л Ендонов, партийна организациинь секретарь нүхэр Ц. Пахоев) адуу мори үсхэбэрилхэ түсэбөө—100, процент, эбэртэ бодо мал—100 процент, хони ямаа—94 процент дүүргэ.

Зарим колхозууд малажалые үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэлгээр ехэхэн гээгдэлтэй байха юм. Жэшээлхэдэ, Хужарай сомоной Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлэй 10 һара соо 41 адуу, 31 эбэртэ бодо мал, 20 хони ямаа хоролтодо оруулһан байна. Хамниин сомоной Калининай нэрэмжэтэ колхоз гүрэнэй түсэбые адуу морёор—миил 79 процент, эбэртэ бодо малаар—67 процент, хони ямаагаар—66 процент дүүргээ. Энэ колхоз 69 адуу, 49 эбэртэ бодо мал, 80 хони ямаа хороогоһон байба. Мыло-Бортын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ, Санагын сомоной „Коминтерн" колхозууд энэ жэлдэ олохон толгой мал хороогоһон дээр һээ гүрэнэй түсэбые хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байха юм.

1945 ондо малай орооной кампаниие муугаар үнгэргэһэнһээ болоһон, аймагаи хэмжээн дээрэ 5000 шахуу толгой эхэ мал һубайраа. Жэшээлхэдэ, Хамниин сомоной Калининай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлдэ 100 толгой гүүн бүриһөө миил—10 унага, 100 толгой үнеэнһээ—14 тугал, 100 толгой хониһоо—30 хурьга абаа.

Энэ оной үнгэрэгшэ 10 һар соо бүхы аймаг дотор аяар 3228 толгой элдэб түрэлэй мал хороһон байха юм. Гадна, тус аймагай колхозууд хамга дээрээ 123 толгой эбэртэ бодо мал, 302 толгой хони элдэб хүнүүдтэ хуули бусаар үгэһэн байна.

Шэнэ түлнүүдые бүрин бүтэнөөр тэнжээхэ тушаа зарим колхозууд шухала анхаралаа табинагүй. Энэ жэлдэ аймагай хэмжээн дээрэ 320 толгой тугал, 56 толгой хурьга эшэгэн үхэһэн байха юм. Санагын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз 53 тугал гарзалуулаа.

Теэд, аймагай партийна, советскэ органууд, малажалай таһаг болбол адуу малые олоор хорооһон, гүрэнэй түсэбые таһалдуулха тухайлаа хүргэһэн гэмтэ ябадалнуудтай эрид тэмсэл хэдэггүй байха юм. Тэрэшэлэн аймагай түрүү малшадай үнэтэ дүршэлые бүгэдэндэ нэбтэрүүлхэ хэмжээнүүд абтанагүй.

Аймагай малажалай таһагай хүдэлмэрилэгшэд колхозно фермэнүүдээр зоотехническэ заабарине бэелүүлхэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандана. Энээнһээ болоһон, хэдэн олон мал үхэдэг, турадаг байна.

Б. Шоенов
(Манай корреспондент)

Гурбан колхозуудай малшадай мүрысөөн

Ахын аймагай „Улаан Шэрээ", „Коминтерн" ба Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудай малшад хабарһаа хойшо мүрысэжэ эхилһэн байна. Һаяхан мүрысөөнэй дүн гаргаба. Дүн хадаа эдэ гурбан колхозуудай малшадай өөһэдынгөө уялганнуудые гүйсэтхэлэниие харуулаа. Илангаяа „Улаан Шэрээ" колхозой хонишон Патархеева гэгшэ 92 эхэ ямаанһаа 92 эшэгэ абаад, бултыень тэнжээжэ, тобир тарганаар харууһална. Мүн энэ колхозой һаалишан Миндыгеева 16 үнеэ түрүүлжэ, бултанайнь тугалнуудые гарзагүйгөөр түлжөөһэн ба һүнэйнгөө түсэб үлүүлэн дүүргэ. Энэ хадаа колхозой тоһо тушааха гүрэнэйнгөө түсэбые гүйсэдхэхэ ябадалда туһа дүхэм боложо үгөө.

„Коминтерн" колхоздо 62 гүүнһээ 62 унагадые абажа, дууһыень хүсэ һайнтай аар ехэ болгоһон адуушан Аюшеевай ажалынь тэмдэглэгдэнэ. Колхоз хадаа малажалые үсхэбэрилхэ түсэбөө 18 толгой малаар үлүүбшэлээ.

Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо орошон Хүриганов гэгшэ эрхим малшан гэжэ тоологдоно. 6 эхэ орооһоо 6 инзага абаа. Мүн һаалишан Хорло гэгшэ 30 үнеэнһээ байһан түлнүүдээ бултыень түл жөөбэ Мункеева 23 үнеэнһээ 23 тугал абажа тэнжээбэ.

Мүнөө малшад малайнгаа хээлиие ба шэмые бууруулангүй, гараһан түлнүүдые гарза хоролто үйгөөр түлжүүлхэ гэһэн шэнэ уялгануудые абаад, бүри эршэмтэй хүдэлмэрилнэ.

А. Тарский.

Нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ бригада

Адуу малдаа нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхын тулада Иволгын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид 19 хүнһөө бүридэһэн тусхай бригада эмхидхэһэн байха юм. Энэ бригадые һунөй тогарна фермые даагша коммунист нүхэр Д. Ц. Тугутов хүтэлбэрилнэ.

Тус бригада 300 үлүүтэй центнер хагда бэлэдхэжэ, тэрэнээ малаа байлгажа харууһалха газартаа зөөгөөд, энэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлжэ байна.

Н. Анисимов.

30 үнеэнһээ 44 тугал

Ахын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Хорлу гэгшэ энэ жэлдэ 30 үнеэнһээ 44 тугал абажа бултыень түлжүүлбэ. Хорлу хадаа эхирлэн түрэдэг үнеэдые тусгаарлан харууһалжа байдаг байна.

Хони үсхэбэрилхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ

Колхозой һүрэг малые олошоруулха хэрэгтэ үнэн зүрхэнэй оролдолго гаргадаг түрүү хонишон Надмит Дашиева Яруунын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой магтаалтай члениинь юм. Энэ болбол колхоз болоһонһоо хойшо хониной ажал дээрэ хүдэлмэрилнэ. Һүүлэй үедэ гүүртые даагшаар дэбжүүлэгдээ.

1945 ондо нүхэр Дашиева даажа абаһан бүхы хонидоо түрүүлжэ, нэгэшье түлыень хороонгүй бүрин бүтэнөөр ондо оруулһан юм. Мүн энэ жэлэй түл абалгые һайнаар үнгэргөө. Шэнэ гараһан 94 хурьгадые тобир тарган түлгэнүүд болгожо тэнжээнхэй.

Хонидоо тэжээлээр дутаангүй ондо оруулхын зорилгоор нүхэр Дашиева өөрынгөө хани нүхэр Ханда Ширапова-гай хамта үбһэхуряалгада эдибхитэйгээр ябажа, колхозой малшад соо түрүү һуури эзэлһэн юм. Тиигэжэ нүхэр Дашиевагай гүүртэ колхозой правлениин дамжуулгын Улаан туг абаа һэн.

Артелиин ажалда үнэн сэхээр хандадаг түрүү хонишон Дашиевада 2 хурьга ба 1 хони нэмэлтэ түлбэри үгтөө.

Тэрэшэлэн дурсагдагша колхозой хониной товарна фермын хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Цыдендамбаева энэ жэлэй түл абалгые һайнаар үнгэргэжэ, ажалай нэмэлтэ түлбэридэ 2 хурьга абаһан байна.

Колхозой һүрэгүүдые олошоруулхын түлөө ниитэр тэмсэжэ байһан түрүү хүнүүдэй үнэн сэхэ ажалай аша үрөөр, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз хони ямаа үсхэбэрилхэ энэ жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. Байгша оной ноябриин 1-эй мэдээгээр, колхозой хониной товарна фермэ 75 толгой хони ямаа түсэбһөө үлүүлэн үсхэбэрилһэн байба.

Энэ фермын хүдэлмэрилэгшэд малшадай бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ эдибхитэйгээр оролсоо. Тиихэдэ үбэлэй үедэ хони ямаадаа улам һайнаар харууһалжа, бултыень тобир тарганаар ондо оруулха уялга абаһан байха юм.

А. Алагуев.

54 колхознигууд нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэнэ

Адуу малаа сайхаланаар ондо оруулхын зорилгоор, Иволгын аймагай „Улаан Оронго" колхозой членүүд нэмэлтэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ байна. Энэ хүдэлмэридэ ябажа байһан 54 колхознигууд 4100 центнер нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбтэй юм. Бригада бүхэндэ тусхай даалгабари үгтэнхэй.

Коммунист нүхэр Ринчиновэй хүтэлбэрилдэг бригада 11 хүнһөө бүридэһэн байна. Энэ бригада 820 центнер нэмэлтэ тэжээл суглуулха түсэбтэй аад, 600 центнерыень бэлэдхээд, саашадаа улам эршэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байха юм. 62 наһатай колхозник Ц. Ж. Цыбиков гэгшэ нэмэлтэ тэжээл шэрэлгэ ба һурилэлгэ дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа, үдэрэйнгөө нормые үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ.

Б. Н. Будаев гэгшын хүтэлбэрилдэг хоёрдохи бригадын членүүд 500 центнер окорһо бэлэдхээ. Энэ бригада ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан байха юм. Бригадын членүүдэй зариманиинь хагда гараар сабшадаг ба зариманиинь һурилдаг байна.

Тус колхоздо хамта 2300 центнер нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэгдэһэн байха юм. Мүнөө энэ хүдэлмэри үргэлжэлһөөр.

А. Нагаслаев.

Колхозуудай жэлэй тоосоое һайнаар табиха

«Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалнуудые усадхаха хэмжээнүүд тухай» СССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолые бодотоор бэелүүлхын түлөө манай республикын колхознигууд большевистскээр тэмсэжэ, колхозуудта бии байгаа алдуу дутуунуудые шууд элирүүлжэ байна. Парти ба правительствын түүхэтэ тогтоол хадаа колхозуудые ажахын талаар улам саашань бэхижүүлэн, хүдөө ажалай артелиин Сталинска Уставые наринаар сахиха сүрталаар колхознигуудые хүмүүжүүлнэ.

1946 оной натуральна ба мүнгэн олзые артелиин Уставай ёһоор хубаажа, ажахын жэлэй дүнгүүдые саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар гаргаха гээшэ саашадаа хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэхэ ябадалда эсэс табиха гэһэн гол шухала ахэсэлнүүдэй нэгэн мүн болоно. Хэдэ-хэдэн тоонуудые сугларуулжа, жэлэй тоосоо табиха блан ка дээрэ бэшэгдэһэн асуудалнуудта харюу үгэхэ тэдүүгээр энэ шухала хүдэлмэрие хизаарлаха бэшэ, харин колхоз бүхэн газарые машина зэбсэгүүд, зүйхэхэ хүсэнүүд ба доторхи бүхы арга боломжонуудаа хэр зэргээр хэрэглэжэ, хүдөө ажалай артелиин Уставые хэрзэргээр бэелүүлжэ байһыень хүсэд наринаар шалгажа, жэлэй дүнгүүдэй сэгнэлтые тон зүбөөр ба үнэн сэхээр гаргаха шухала.

Дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй 2-дохи жэл болохо 1947 ондо бүри амжалтатайгаар ажаллажа, колхозуудай ажахын хүгжэлтые үндэр дээдэ хэмжээдэнь хүргэхын зорилгоор, бригада, фермэ ба колхозник бүхэнэй үнгэрэгшэ жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдые хараадаа абалсаха хэрэгтэй. Тиихэдээ, таряанажал, малажалһаа абтаһан продукгнууд бүхы мүнгэн олзо, гүрэнэй уялгата даалгабаринуудай дүүргэлтые тон тодоор бүридхэхэ ушартай.

Жэлэй дүнгүүдые гаргахалаа артелиин Уставаар хараалагдаагүй элдэб фондинуудые колхозуудай олзо оршоһоо байгуулха, колхознигуудай ажалта үдэртэ натуральна ба мүнгэн олзо хубаалгые удааруулха мэтээр колхознигуудай хубиин ашаг туһые хэрэгсээхэгүй ябадал гаргажа болохогүй. Колхозник бүхэнэй хүдэлмэрилжэ олоһон ажалта үдэрнүүдтэй зохилдуулан артелиин Уставай ёһоор олзые хубааха хэрэгтэй. Жэлэй дүнгүүдые гаргаха ябадал гансахан колхозуудай счетоводуудай хүдэлмэри бэшэ, харин энэ хэрэгтэ колхознигуудые үргэнөөр хабаадуулха шухала. Колхозуудай счетоводууд хадаа жэлэй дүнгүүдые харуулһан тоонууд, илангаяа оршо-гаршын сметэнүүдэй дүүргэлтэдэ харюусалгатайгаар хандаха уялгатай.

Колхозуудай шалгалтын комиссинуудай урда тон харюусалгатай зорилго табигдана. Ушарынь хадаа тэдэнэй хабаадалгагүйгөөр колхозуудай жэлэй тоосоон баталагдахагүй байна. Шалгалтын комисси болбол колхозой правлениин ажахын ба мүнгэн сангай ябуулгые шалгажа, артелиин хэрэгүүдые хүтэлхэ дээдэ орган мүн болохо колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ өөрынгөө һаналые хэлэжэ үгэхэ болоно.

Колхозой зөөриие хулгайлһан ба үрилтэ хэһэн нэгэшье ушар баримта шалгалтын комиссиин херхо хурса нюдэнһөө далдалагдаха ёһогүй. 1945 ондо Кяхтын, Хэжэнгын, Мухаршэбэрэй ба Закаменай аймагуудай колхозуудаар жэлэй тоосоо гаргалга богонихон болзор соо үнгэргэгдэһэн байха юм. Тиихэдэ Байкало-Кударын, Кударын, Тарбагатайн аймагуудай колхозууд жэлэй тоосоо гаргалгые апрель болтор удаарууулхаһаа гадна, аймагай газарай таһагууд ба аймгүйсэдкомуудаар баталуулаагүй байгаа һэн.

Колхозуудай ажахын ябуулганнуудай жэлэй дүнгүүдые колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэлгые 1947 оной февралиин 15 хүртэр дүүргэхэ гэжэ СССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй байгша оной сентябриин 19-эй тогтоол соо хэлэгдэһэн байна. Иимэдэ, аймагай газарай таһагууд болбол эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулхадаа колхозуудай жэлэй тоосоое байгша оной февралиин 1-дэ гаргажа дүүргэһэн байхаар хараалха ёһотой. Тиихын тулада колхозуудай бүхы зөөрие бүридхэхэ, колхозуудай счетоводуудые декабриин 1 хүртэр жэлэй тоосоо гаргаха асуудалнуудтай хүсэд танилсуулха, мүн энэ болзор соо колхозуудай ажахын ба мүнгэн сангай ябуулгые шалгаха жэлэй тоосоон тушаа һаналаа бэшэжэ үгэхэ тухай колхозуудай шалгалтын комиссинуудай түрүүлэгшэнэртэ заабари үгэхэ шухала. Тоо бүридхэлэй талаар гээгдэһэн колхозуудые элирүүлжэ тэдэндэ бодото туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй.

1946 оной жэлэй тоосоое гаргахада хэрэгтэй болохо баланкануудаа ба бусад зүйлнүүдээр колхоз бүхэн дүүрэн хангагдаһан байна. Аймагуудай газарай таһаг, мүн колхозуудай правлени шалгалтын комиссинуудай шухалын шухала зорилго хадаа колхозуудай жэлэй тоосоое саг соонь гаргажа, колхозой оршо гаршые элирүүлхэ, колхознигуудай ажалта үдэртөө абаха олзые зүбөөр хубаарилан үгэхэ ябадал хангаха болоно.

В. ТАРМАЕВ,—
БМАССР-эй Газартаряалангай Министерствын эмхидхэлэй-колхозно таһагай начальник.

Ород арадай агууехэ поэт

(Н. А. Некрасовай түрэһэнһөө хойшо 125 жэл болоһоной ойдо)

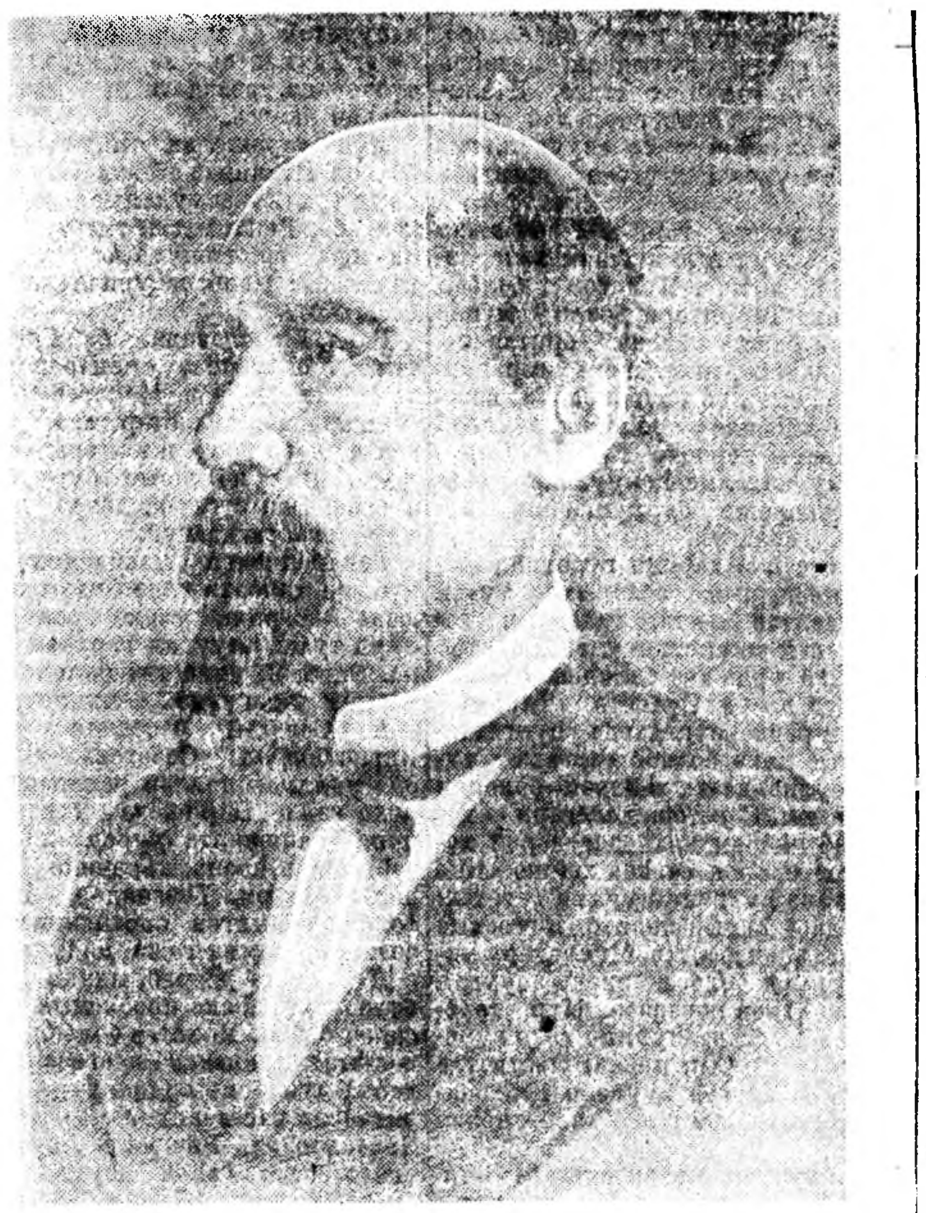

Николай Алексеевич Некрасов болбол арбан юһэдэхи зуунай гайхамшагта уранзохеолшодой эрхимүүдэйнь нэгэн мүн. Тэрэ халаа бухы наһаяа, бухы хүсэ шадалаа, уняагүй алтан зүрхэеэ, омог дорюун айлгата дуу-шүлэгөө өөрынгөө арадай хэрэгтэ зорюулһан байна.

Поэт-демократ Николай Алексеевич Некрасов хадаа 1821 оной декабриин 4-дэ Подольско губерниин, Винницкэ уездын, Юзвиню гэжэ тосхондо түрэһэн байна. Тэрэнэй эсэгэнь сэрэгэй офицер байһанаа отставка абажа, Ярославска губерниин Волга шадар нютагаа өөрынгөө гартэ ерэжэ һуугаа юм.

Эсэгэнь Некрасовые 17 наһатай байхаланы сэрэгэй һургуулида ороулха гэжэ Петербург эльгээбэ. Некрасов университедтэ ороходо хүсэлэнтэй байжа, эсэгынгээ үгые дуулаагүй. Энээн дээрэһээ эсэгэнь хүбүүндээ дэмжэлгэ угы гэжэ, тэрээндэ туһаламжа үгэхэеэ болиһон юм. Некрасов өөрынгөө зориһые дүүргэхэ гэжэ, хэдышье зоболонгүй зоболон тулажашье haa, тэрээнһээ тон хэрэгүй университедтэ орожо, тэндээ хоёр жэл соо лекцинүүдые шагнаба.

* * *

Николай Алексеевич Некрасов бага наһанһаа шүлэгүүдые бэшэжэ эхилһэн байна. Тэрэнэй түрүүшын сборник 1840 ондо хэблэгдэбэ. Тэрэнһээ хойшо түшээд жэлэй туршада Николай Алексеевич Некрасов болбол ниитэдэ олон тоото гүнзэгы удхатай ба түрэл хэлэеэ айруулгынгаа талаар хэлэшэгүй һүрөөтэ тодо зохеолнуудые бэшэжэ, арадай литературын шэмэг гоё лэнь болоһон байна. Тэрэнэй бэшэһэн „Русьда ажаһуухадаа хэндэ һайн бэ", „Ород эхэнэрнүүд", „Үбгэн эсэгэ", „Таряашанай хүүгэд", „Чае зуурын мэргэн" гэһэн поэманууднь ба Эхэ ороноо магтажа, арад зонойнгоо хабатай амидаралынь омогорхожо, тэдэнние дарлан мүлжэжэ байгаа хаанта засагай хара бузар аашые элирүүлэн бэшэһэн шүлэг дуунуудынь дэлхэйн уранзохеолдо хүндэтэй һуури эзэлнэ.

Николай Алексеевич Некрасов ниилэршэгүй сог жабхалантай зохеолнуудые бэшэхэһээ гадна, ород арадай эрхим хүбүүд Белинский, Чернышевский, Добролюбов гэгшэдтэй нэгэн хамта ород арадай түрүү бодол хүсэлнүүдые үргэлжэ хүгжөөгшэдэй нэгэниинь байгаа юм. Некрасов болбол олон жэлэй туршада „Современник" ба „Эсэгэ ороной тэмдэглэлнүүд" гэдэг журналнуудые редактирлаһан. Гадна тэрэнэй шүүмжэлэлэй ба публицистическэ ажалые тэмдэглэхэ шухала.

Өөрынгөө зохеолнууд ба редакторлажа байһан журналнууд соогоо хаанта засагай балар мунхаг байдалые гам хайрагүй шүүмжэлһэнэйнь ба арад түмэнэй тэмсэлдэ уряалһанайнь түлөө хаанта засагай зүгһөө Некрасовые үзэн ядажа байгаа. Хулһэнэй „журналист" Булгарин гэгшэ өөрынгөө начальнигта „Некрасов болбол тон лэ зоримгой коммунист мүн" гэжэ бэшэһэн байна.

Хуушан засагай зүгһөө тэрэнние хэдышье ехээр үзэн ядажа байгаа haaнь поэт-демократ Некрасов болбол өөрынгөө хүсэл зоригтоёо эсэстэ хүртэр үнэн сэхэ ябаһан байгаа.

Николай Алексеевич Некрасов болбол 1878 оной январиин 8-да наhа бараһан байна. Тэрэниие хүдөөлэлгэдэ „Ородой революциин бухы штат" булэгдэн шахуу хабаадаһан байна гэжэ Плеханов тэмдэглээ hэн.

Үнгэрһэн зуун жэлэй дүшөөд онуудай түрүү революционно ухаан бодолоор өөрыгөө хүмүүжүүлжэ революционно демократ Белинскиин замаар ошоһон Некрасов болбол крепостническа эрхые эсэргүүсэн, арад зониие тэмсэлдэ уряалжа ороһон байна. Таряашадай буһалгаагаар шатааглаһан помещигүүдэй гэр бараан, ой модон Некрасовта хайра түрүүлнэгүй, харин тэрэ хадаа эн тэниие зүбтэй гэжэ тооложо байһан байна. Крепостной эрхын болюулагдаһанай һүүлээр арад зоной үнеэхил ядуу муу байдалда зоболжо байһые али тодоор хаража, Некрасов болбол хаанта засагтай улам улам хүсэтэйгөөр тэмсэхые уряалжа:

> Аятгын һомоор нэрьеhэйт
> Шуһан бороо орулһайт,—

гэжэ омог дорюунаар бэшэнэ.

Николай Алексеевич Некрасов болбол халуун шэрүүнээр арадай дайсадта эсэргүүсэхэтээ хамт өөрынгөө арад түмэн ба Эхэ ороноо халуун дулаан зүрхэнһөө инаглан дурлалдаг байгаа. Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые үргэжэ, гэрэлэй ерээдүй байдалай түлөө тэмсэгшэдые һайшаан дуулана. Хаан түрэтэ эсэргүү бодоһон ород арадай эрхим хүбүүд-декабристнарые магтан бэшэһэн Некрасовай зохеолнуудынь хаанта засагта дарлагдажа байһан арад түмэндэ этигэл найдал түрүүлжэ тэдэниие тэмсэлдэ уряалжа байгаа. Агууехэ демократууд Белинский, Добролюбов, Чернышевский гэгшэдэй образые Н. А. Некрасов дабтагдашагүй хурса зүбөөр гаргаһан байна.

Эхэ ороноо ба арад түмэнээ үнэн сэдьхэлһээ бэшэһэн тэдэнь Н. А. Некрасовай зохеолнууд манай арадай национальна баялигай hалашагүй хубинь болоо.

Манай агууехэ багшанар Ленин ба Сталин Н. А. Некрасовай зохеолнуудта үндэһэ сэгнэлтэ үгэдэг байгаа.

* * *

Николай Алексеевич Некрасов „Ород эхэнэрнүүд", „Үбгэн эсэгэ" гэһэн өөрынгөө онсо һайн зохеолнууд соо манай Эхэ ороной нэгэ хизаар болохо Сибириие ба сибирскэ арад зоной ажа байдалынь, ажалай бэрхынь харуулжа бэшэһэн байна.

Поэт-демократ Некрасов зохеолнууд соогоо ганса хан лэ ород зон тухай бэшэдэг бэшэ, мүн байгша Россида ажаһуудаг олон тоото арадууд тухай бэшэнэ. Некрасовай эрхим зохеолнууд соонь „талын буряад улаашан". „Байгалай саанахи нүхэн харанхыда" оршожо байгаа Тарба атай гэжэ һуурин дурсагдана.

Н. А. Некрасов болбол Россин бухы арадуудай эрхэ сүлөөгөө оложо, жаргалта байдалаар ажаһуухые үнэн сэдьхэлһээ хүсэжэ ябадаг байгаа.

Нимэһээ манай агууехэ Советскэ Союзай эрхэ сүлөөтэ арадуудта Н. А. Некрасов түрэл дүтэ ба ойлгосотой байна.

Некрасовай бэшэһэн тэрэ „Байгалай саанахи нүхэн харанхы" болбол Советскэ Союзай алтан нараар гэрэлтүүлэгдэжэ, тэндэ һууһан арад зон советскэ арадуудай бүлэдэ багтажа, өөрынгөө эрдэм гэгээрэлые баларуулжа байна. Некрасовай бэшэһэн „Талын буряад улаашан" советскэ засагай ашаар Советскэ Союзай гражданин боложо, өөрынгөө сүлөөтэ ажабайдалые зохеожо, урагшаа дабшажа ябана. Тэрэ „улаашан" Некрасовай болон дэлхэйн бухы алдарта зохеолнуудые уншажа, дэлхэйн культурые шудалжа, шүлэг бэшэжэ, дуу дуулажа, диссертаци бэшэжэ, бухы советскэ арадуудтай нэгэн адли урагшаа алхалжа ябана.

* * *

Советскэ засагай ашаар буряад-монгол арад зон ородой гайхамшагта зохеолнуудые уншаха аргатай болоһон байна. Н. А. Некрасовай зохеолнууд А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов ба бусадай алдарта зохеолнуудтай нэгэн адли буряад-монгол хэлэн дээрэ оршуулагдажа эхилһээр үни болобо. Тэрэнэй «Солдадай Эхэ Орина», «Эхэ орон» ба бусад шүлэгүүдыень буряад-монгол уншагшад түрэлхи хэлэн дээрээ һонирхон уншана. Мүнөө Н. А. Некрасовай нилээд томохон зохеол болохо «Руссида хэнэй һуухада һайн бэ» гэһэн поэмэ ба бусад зохеолнуудынь оршуулагдажа байһаниинь баярламаар ушар мүн.

Саашадаа Н. А. Некрасовай зохеолнуудые оршуулха ябадалые үргэлжэлүүлхэ ба оршуулгын шанарые һайжаруулха ябадал манай советскэ буряад-монгол арадай өөрынгөө культурые дээшэлүүлжэ, ород арадай ажа байдалые мэдэхэ ябадалдань туһална.

Ж. Тумунов.

Н. А. НЕКРАСОВ

Эхэ орон

Энэ байна танил нютаг оромни,
Эндэ минии түрэл үбгэ эсэгэдүүд
Удхагүй ехэрхэлээр, убайгүй ноёрхолоор,
Ой гутамал забхайрхалаар, уһгүй найр наадаар
Үрэгүй хооһон наһаяа баран байгша һэн;
Һаһуулһан дарлагдаһан һүрэг боголнууд шэшэрэлдэжэ,
Баян эзэнэйгээ нохойдо атаархажа ябагша һэн,
Эндэ би алтан дэлхэйе анха үзэхэ хубитай байгааб,
Эндэ би дураа гуталгада, тэсэлгэдэ һураа һэм,
Эндэ би үзэн ядажа сэлгүүрээ ябаһан аад,
Энхэбтэрээр заримдаа помещик болоод ябагша һэм;
Эндэ сэгһэа урид забхайрһан ухаандам
Энхэ байдал эртүүр зайлан арилаа һэн.
Үхибүүн наһанай зориг хүсэл үүдэй орондо,
Гунигай дүлэн зүрхыем эртүүр шатаагаа...
Элдэб гоё гайхамшагтай нэрээр алдаршаһан
Эдир залуугайм дурасхаалнууд гэбэл, намда—
Үһөө хорон, уйдхар гунигай сэжэ зүрхым эзэлээд,
Нюдэнэйм урдуур мүнөөш тодо үнгэрнэл...

Урдамни байна, бүрүүл харанхы сэсэрлиг...
Уйдхартай гашуудалтай хэнэй нюур сайна үзэгдээб?
Хайрата эхэмни, юундэ уйланабши, би мэдэнэб!
Хэн шэнии наһа хосоргооб... о, мэдэнэб, би мэдэнэб!..
Ууртай шэрүүн уймар хүүндэ бүхэли наһаараа үгтөөд,
Үлэ бүтэхэ гоё найдалгада зүрхөө эзэлүүлээгүйш,—
Хүби заяанда эсэргүүсэхэ ябадалһаа түбэгшөөн,
Хүндэ байдалда богоол шэнгеэр тэсэжэ гараашь...
Обтой һанал тэбшэһэн ухаатшни, мэдэнэб;
Омог, шангла гоё һайхан байһан юм,
Наһан соошни зоболоһон тэрэ хүниие ши,
Ами табиха дээрээ уушалан хүлисөөд мордоо һэнш?..

Абяа анирагүй гашуудан ябаһан эхынгээ
Хубигүй наһанай уйдхар гутамшагые хубаалдаһан
Түрэл эгэшэмни, шишье мүнөө амиды бэшэш!
Албата богоол басагад нохойшодой гэрһээ

Эшүүрндэ намнуулан ошожо, таняа үзөөгүй,
Дураагүй хүндэ наһаяа бэрюулан үгөө һэнш...
Эхынгээ гашуудалта хубил заяанай замаар
Энэ дэлхэйдэ ябаад, хуурсагтаа орожо,
Эрэлхэг хүйтөөр энеэбхилэн шинии хэбтэхэдэ,
Эндүүржэ уйлахадаа алуурша залд гээ һэн.

Энэ байна хуушан боро гэрнай...
Эзэгүй хооһон, дулии балай, шэмээгүй:
Эхэнэр, нохойнууд, наадашад, барлагуудшье угы.
Харин урдань?... Эндэ хамаг юумэн
Хара уйдхараар зүрхэ хабшан байдаг һэн.
Хүгшэн нянидаа гүйжэ ошсогшо һэм... Хайрата нянимни!
Хүндэ сагта шамайгаа шаналан уйлагша һэм;
Һаяа би, нэрыени дуулахадаал, иргүү гунигта
Һанаа сэдьхэлээ эзэлүүлэн байгаа бэшэ һэн гүб?..

Туһа багатайл һайн зан абаршни
Тодоор заримдаа мүнөөшье һанаад ерэхэдэм,
Үһөө хорон зүрхэндэм шэнээр бадарнал...
Угы! уймоотой шэрүүн эдир залуу наһанһаам
Сэдьхэл баярлуулма һайхан дурасхал үлөөгүйл;
Хара багаһаам хатуу муухай хараалаар
Хайрата наһымни хүлиһэн жамагай эхин
Эндэһээ гараал, энэ түрэл нютагһаа!..

Ойгоо гутажа оршоч тойрониие харахадаа, —
Улад зониие зунай халуунһаа абардаг,—
Ой модые унагааһынь хараад баярланаб,
Таряанишье гандажа һалаа ; хуурай гол дээрэ
Тархяа ганзагалһан һүрэг малнууд дуурана;
Хооһон хара гэрнэй хажуу тээшээ хазайна;
Урдань эндэ, уй гашуудалай бүглүү абяан
Найр хурымнай нэрээндэ дүлиирэн байгша һэн,
Хамагые дарлаһан гансал хүн эндэ
Дүүрэн эрхэтэй дураараа ажа һуугша һэн...

Сэрэгэй албахаагшадай бүлэнэртэ анхаралтайгаар хандана

Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлени (түрүүлэгшэнь нүхэр Норбоев, парторгнь нүхэр Тогошеев) Советскэ Армида албахаагшадай бүлэнэртэ анхаралтайгаар хандана. Жэшээлхэдэ, хүбүүнээ Советскэ Армиин албанда эльгээһэн 74 наһатай нүхэр Мэдэшкеева гэгшые эдеэ-хоолой продуктаар ба үбэлэй үедэ хэрэглэгдэхэ түлишөөр хүсэд хангаһан, мүн үмсынь малда үбһэ зөөжэ үгэһэн байна.

Сэрэгэй албахаагшадай зарим бүлэнэртэ малайнь байра заһабарилжа ба дулаалжа үгэһэн байха юм.

Ж. Цыбанов.

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ туһалха

Клубууд, библиотекэнүүд ба культурын байшангуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой тогтоолые бэелүүлхын зорилгоор республикын аймагуудай культурно-гэгээрэлэй албан газарнуудай хүдэлмэридэ туһалхын тула, культурно-гэгээрэлэй албан газарнуудай Управлени болбол 10 хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые республикын аймагуудта гаргахаар байна.

КУЛЬТУРЫН РЕСПУБЛИКАНСКА БАЙШАН НЭЭГДЭБЭ

Ноябриин 30-да культурын республиканска байшан нээгдэбэ. Энэ байшангай нээлгэдэ зорюулагдаһан еһололой вечертэ городой интеллигентнэ ажалай хүдэлмэрилэгшэд—уранзохеолшод, артистнууд ба научна хүдэлмэрилэгшэд суглараба. Тэдэнэрэй дунда СССР-эй Верховно Соведэй депутат орденто уранзохеолшо нүхэр Хоца Намсараев, поэт Жамсо Тумунов, БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша Рык, артистнууд Таров, Гергесова ба городой бусад интеллигентнүүд олоороо бии һэн.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгые эрхилхэ Управлениин ба культурын республиканска байшангай дирекциин даалгабаряар тус управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Алашкевич культурын республиканска байшангые нээгдэһэн дээрэ тоолоходонь, тэрэниие эндэ сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Удаань идеологическа хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол ба культурын республиканска байшангай зорилгонууд тухай нүхэр Шмаков элидхэл хэлэбэ. Энэ байшанда элдэб темэнүүдээр лекци ба элидхэлнүүд уншагдадаг, литература, истори, искусство ба бусад асуудалнуудаар вечернүүд ходо үнгэргэгдэжэ байха юм. Энэ байшан манай Улан-Үдэ городой интеллигенциин дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха бодото культурна центр болохо зэргэтэй гэжэ нүхэр Шмаков элидхэл соогоо тэмдэглэбэ.

Нүхэр Шмаков элидхэлэйнгээ эсэстэ манай столицын интеллигенциие тус байшангай хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаадахые уряалба.

Элидхэлэй һүүлдэ БМАССР-эй искусствын мастернуудай хүсөөр һонирхолтой концерт харуулагдаба. Концертын удаа танца ба бусад һонирхолтой культурна наадан үнгэргэгдэжэ вечер дүүрэһэн байна.

Е. Пахутова.

ХҮДӨӨ ТОСХОНУУДТА ХУДАЛДАА-НАЙМААЕ ҺАЙЖАРУУЛХА

Эд бараанай эрьесые дээшэлүүлхэ ба үргэн хэрэглэлэй эд бараае үргэдхэн дэлгэрүүлхэ ябадал болбол большевистскэ партиин ба советскэ правительствын шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн болоно.

Советскэ худалдаа-наймаан хадаа социалистическэ экономикын хүгжэлтэдэ тон шухала удхашанартай. Үшөө партиин 17-дохи съезд дээрэ нүхэр Сталин болбол „Советскэ худалдаа-наймаае дэлгэрүүлгэ хадаа тэрэниие шиидхэнгүй, саашаа ябажа болохоор бэшэ шухала зорилго мүн",—гэжэ хэлэһэн байгаа.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай урда тээ худалдаа-наймаае дэлгэрүүлхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэглэһэн байна. Гэбэшье, дайн байлдаан хадаа ороноймнай нормальна ажабайдалые эбдэжэ, карточна системэдэ орохо ба тылдахи хэрэглэлые ехээр хорооходо ушарта хүргэһэн байгаа.

Мүнөө, дайн байлдаанай манай гайхамшагта илалтаар түгэсөөл байхада, парти ба правительство болбол арадай ажахые һэргээн бодхоолгын ба хүгжөөлгын хажуугаар эд бараанай эрьесые дээшэлүүлжэ ба үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые элбэг дэлбэгээр бүтээн гаргалгые шухала зорилгонуудай зэргэдэ табина гээшэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол советскэ худалдаа-наймаае улам хүгжөөхэ тон ехэ удхашанартай тогтоол энэ оной ноябриин 9-дэ баталан абаһан байна. Энэ тогтоол хадаа арад зониие эд бараагаар ба эдеэ-хоолоор хангаха ябадалые һайжаруулха бодото үндэһэ һуури потребительскэ ба олзобориин кооперацинуудай органуудта заажа үгөө гээшэ. Тус тогтоолые хүдөө тосхонуудта бэелүүлхэ хэрэг советскэ ба партийна органуудһаа ехэхэн эрилтэ хэхэ болоно. Магазинуудай байранууд, тэдэнэй хэрэгсэл тухай болон нютагай түүхэй эдлэлые хэрэглэхэ гэхэ мэтэ бэшэ олон асуудалнууд ойрын үедэ шиидхэгдэхэ еһотой.

Манай республикын аймагуудта ба городуудта эд бараанай эрьесэ ба арад зоной үргэн хэрэглэлэй эд бараае элбэг ехээр бүтээн гаргалга хангалтагүй табигданхай. Арад зоной үдэр бүриин хэрэгсэл болохо зуруул, дабһан, мыло, сай, тамхин гэхэ мэтэ жэжэ зүйлнүүд хүдөөгэй лавкануудта ба магазинуудта үни удаанаар таһалдадаг байха юм. Энэ ушар болбол, заримдаа, потребкооперацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынгөө хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг дээрэһээ болодог байһаниинь элитэ. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Түнхэнэй аймпотребсоюз (түрүүлэгшэнь нүхэр Шаргагшанов) худалдаха эд бараагаа Улан-Үдэ ба Иркутск городуудһаа абаашадаг юм. Теэд, заримдаа тэдэндэ үгтэһэн эд бараае саг дары абаашажа шададаггүй, харин элдэб базануудаар үни удаан хэбтүүлдэг, гутаадаг байна. Тиимэһээ, эд бараанай эрьесын тон һулаар ябадаг ба кварталһаа квартал бүри хараалагдаһан түсэбэй дүүргэгдэдэггүйнь эли байнабшуу. Түсэбөө дүүргэхэ ябадалдань нютагай ажаүйлэдбэриин продукцинуудай оролто бага бэшэ һуури эзэлнэ. Теэд, Түнхэнэй промкомбинат, эдеэ-хоолой комбинат ба промартельнууд наймаанай эрьесэдэ оруулха продукцинуудайнгаа түсэб ябашье дүүргэнэгүй, харин өөһэдөө үри зээлидэ орожо байдаг. Бүтээн гаргаһан зүйлнүүдыешье тон муу шанартай байха юм. Аймаг соохи түүхэй эдлэлнүүдые ба бүхы арга-боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй.

Урдань һунгагдадаг ба пайщигуудайгаа урда тоосодог еһо гурим мартагдашанхай. Кооперацинуудай хүдэлмэриие пайщигуудай зүгһөө шалгаха хүдэлмэриин һуладаһан дээрэһээ урилтанууд ба хулгайнууд үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай Жемчугскэ сельпо 120 мянган түхэригэй урилгэдэ ба хулгайда ороһон байха юм. Аймагай олонхи лавканууд ба магазинууд нормальна наймаа хэхэ условигүй. Магазинуудайнь гэрнүүд ба складууд гүбхинэһэн һууригүй. Магазинууд, лавканууд соо ариг сэбэрэй ба наймаанай еһо журам муу сахигдадаг байна.

Худалдаа-наймаанай эмхи-зургаануудтахи дутуу дундануудууд гансахан Түнхэнэй аймагта үзэгдэнэ бэшэ, харин бэшэшье аймагуудаар олон.

1947 ондо карточна системэ усадхагдахань. Энэ хэрэгтэ бэлэдхэл болгон СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба худалдаа-наймаанай Министерство хэдэн шухала хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэбэ. Коммерческэ үндэр сэнгүүд доошолуулагдаһан ба пайково продукцинуудай үнэ сэнгүүд нэгэ бага ехэдхэгдэһэн байна. Энэ ушар хадаа карточна системын усадхагдаха үедэ нэгэн адли сэндэ хүрэжэ ерэхэ зорилготойбшуу.

Хүдөө тосхонуудта эд бараанай эрьесые дээшэлүүлжэ ба үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээн гаргалгые эрид һайжаруулха ябадал болбол партийна, советскэ ба худалдаа-наймаанай органуудай мүнөө үеын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Хүдөө тосхонуудтаа культурна советскэ худалдаа-наймаае һайжаруулжа, арад зонойгоо үргэн эрилтые бүрин түгэс хангая!

Д. Дугаров.

ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙНГӨӨ ЭЛҮҮР ЭНХЭ БАЙХЫН ТУЛА

Потребкооперацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй союзай обком болбол (түрүүлэгшэнь нүхэр Шарапов) хүдэлмэрилэгшэдэйнгөө элүүр энхэ байдалые хангаха хэрэгтэ бага бэшэ анхарал табина. Энэ союзай обком 1946 оной туршада 40 хүндэ путевка үгэжэ республиканска ба союзна курортнуудта эльгээһэн байха юм. Путевкануудай 70 процентнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронтовигуудта түлбэригүйгөөр үгтөө гэжэ нүхэр Шарапов мэдүүлнэ. Тиихэтэй хамта энэ союзай хүдэлмэридэ ехэхэн дутуунууд бии гээшэ. Юуб гэхэдэ энэ жэлдэ хүүгэдэй амарха өөһэдын лагерь эмхидхээгүй байшоо. Тиимэһээ энэ союзай члегүүдэй зүбхэн 110 хүүгэд лагерьта амарһан байна. Энэ ехэхэн дутуугаа зайлуулхын зорилгоор тус союзай обком 1947 ондо Дээдэ Березовкодо хүүгэдэй амарха өөһэдын лагерь эмхидхэхэ гэжэ шиидхэбэ. Энэ лагерьтань 600 шахуу хүүгэд амархаар хараалагдана. Гадна 1947 оной туршада потребкооперациин 200-гаад эрхим хүдэлмэрилэгшэдтэ союзна ба республиканска курортнуудта путевкануудые үгэхэ хэмжээ-ябуулганууд абтажа байха юм.

Е. Ринчинова.

САНИТАРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ БАЙШАНГАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Республиканска санитарно-гэгээрэлэй байшан (даагшань нүхэр Костылева) арад олоной дунда санитарно-гэгээрэлэй худэлмэри үргэнөөр ябуулна. Республикын предприятинууд, эмхизургаанууд ба хүдөө нютагуудаар энэ жэлэй үнгэрһэн һарануудай туршада 5826 лекци, элидхэл ба хөөрэлдөөнүүд тус байшангай хүтэлбэреэр үнгэргэгдэбэ. Тэдээнтэнь 976 047 хүн хабаадуулагдаһан байна. Тэдэнэй тоодо халдабаритай үбшэнэй тараха ябадалтай тэмсэхэ ба рак венерическэ үбшэнүүд, уушханай хаяадан гэхэ мэтын үбшэнүүд тухай 500 лекци. 5100 хөөрэлдөөн колхозуудай полевой стан, малай фермэнүүд ба колхозой центрнүүд дээгүүр хүдөөгэй врачебнэ, фельдшерскэ пунктнууд үнгэргэһэн байна. Гансахан Мухаршэбэрэй аймагай элүүрые хамгаалха таһаг (даагшань нүхэр Гаськов) үнгэрэгшэ һаранууд туршада аймагай колхозуудта 178 лекци, 452 хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, 1038 хүниие хабаадуулһан байха юм.

Городой предприятинууд, эмхизургаануудаар санитарно-гэгээрэлэй худэлмэриие ябуулха хэрэгтэ врачууд нүхэд Корягина, Шевенский, Холопов, Пестерев гэгшэд эдибхитэйгээр хабаадалсана. Тэрэшэлэн Улан-Үдын городской лекторскэ бюро болбол энэ жэлэй туршада городой предприятинууд ба эмхизургаанууд дээгүүр санитарно-гэгээрэлэй асуудалаар 64 лекци, радиогоор 6 лекци уншалгые эмхидхэн байна.

Мүн энэ байшан болбол ажалшадай дунда санитарно-гэгээрэлэй худэлмэри ябуулхадаа нагляднэ туһаламжануудые үргэнөөр хэрэглэдэг байха юм. Һүүлэй үедэ тус байшанда 1132 ажалшад орожо һонирхоһон асуудалнуудтаа харюу абаһан байна.

Санитарно-гэгээрэлэй байшангай үүсхэлээр „Дефтерия", „Скарлатина", „Трахома", „Рак" гэхэ мэтэ брошюранууд бурят хэлэн дээр оршуулагдажа хэблэгдэжэ, хүдөөгэй врачебнэ, фельдшерскэ пунктнуудта эльгээгдэһэн байна. Мүн тэрэшэлэн Ахын, Баргажана, Гориин ба бусад холын аймагуудта тусгаар санитарно-гэгээрэлэй литературааар хангагдаһан 7 бүхэн библиотекэнүүд эльгээгдээ.

Энэ байшан болбол гансахан санитарно-гэгээрэлэй худэлмэри ябуулалгаар хэрэгээ хизаарладаггүй, харин кадр нуулые бэлэдхэхэ хэрэгые һайнаар ябуулна. 1946 ондо энэ байшангай дэргэдэ санитарна технигүүдэй, парикмахернуудай, медицинскэ сестрануудай, рентгенэй технигүүдэй ба бусад, хамта 7 курса эмхидхэгдэжэ, тэдэнэй 85 хүн һуража гараһан байна.

Е. Иванова.

ХЭЛЭ БА БЭШЭГГҮЙ ҺУРАНА

Дүлии ба хэлгүйшүүдые һургаха республиканскэ һургуули болбол тэдэниие хүмүүжүүлэн һургаха ябадалда шухала анхаралаа табина. Энэ һургуулида республикын бүхы аймагуудһаа ерэһэн 115 багашуул һурадсана. Һургуулиин интернат хадаа арюун сэбэр ба эмхитэй гуримтай, классуудынь һайнаар шэмэглэгдэнхэй. Эдэ багашуул болбол хоол, хубсаһан гэхэ мэтээр дүүрэн хангагданхай.

Эндэ зарим үншэн үхибүүд һургуулиин багшанарай эсэгэ эхын халуун анхаралаар хүреэлэгдэжэ хүмүүжүүлэгдэжэ байна. Һургуулиин директор Ольга Яковлевна Орлова болбол арба гаран жэлдэ һургагшаар худэлмэрилһэн, дүршэл шадабаритай багша болоно.

Энэ һургуулида гансахан дүлии ба хэлэ хэлэжэ шадахагүй хүүгэд ерэдэг байна. Эдэнэр уншаха, бэшэхэ ба хэлэ хэлэхэ гэхэ мэтээр һургагдахаһаа гадна, ажалай оншо шадабари олоожо гарадаг байна. Жэшээлхэдэ, гутал хубсаһа оёхо ба модо дархалха зэргын шадабарине шудалалсана.

Һургуулида ерэхэдээ юумэ хэлэжэ шадахагүй байһан аад, эхэнхидээ үгэ хэлэдэг ба ном уншадаг болоожо байнад. Буторина, Киселева, Хазагаева, Черначева ба бусад хүнэй асууһан үгэдэ дүүрэн харюу үгэжэ шададаг болонхой.

Үншэн үхибүүдтэ туһаламжа

Ажалшадай депутадуудай Улан-Үдын городской Соведэй гүйсэдком болбол һургуулида һуража байгаа үншэн үхибүүдтэ туһаламжа болгон 200 метр бүд, 68 пальто 4.500 түхэриг мүнгэ үгэһэн байна. Тэдээнһээ гадна, мүн городой районуудай арадай гэгээрэлэй таһагууд олон тоогой валенкануудые үншэн үхибүүдтэ үгөө.

Хүүгэдтэ ерэһэн бэлэг

БМАССР-эй элүүрые хамгаалха Министерство болбол хүүгэдтэ ерэһэн нэгэ вагон бэлэг хүлеэн абаад, тэрэ бэлэгүүдые республикын хүүгэдэй эмхи зургаануудта тараан үгэбэ. Энээн соонь какао, печенье, хуурай ба үлхэ үүлһэн һүн болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүд бии байна.

Редакцида ерэһэн бэшэг

Уялгаа дүүргэнэгүй

Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын сомоной 7 жэлэй һургуулиие тус сомоной колхозуудай түлеэгээр хангаха уялгатай байгаа. Теэд, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Эрдынеев) 150 кубометр түлеэ бэлэдхэжэ ба зөөжэ үгэхэ ёһотой байһан аад, һургуулиие мэхэлэ мэхэлһээр үбэл болгобо.

Мүнөө болоһон хойно еһо дүүргэжэ шал нойтон түлеэ буулгажа эхилээ. Үнгэрхэдөө түлеэшэдынь асарһан түлеэгээ буулгаһан хойноо, хуурайень илгажа һөөргэнь ашаад колхоздоо абаашаба.

Ж. Ц. Цыбанов.

Хэзээ бариглдаха хүүргэ гээшэб?

Хэжэнгын аймагай харгы замай конторо болбол харгы заһабарилха ба хүүргэнүүдые бариха тушаа зааханшье анхаралаа табинагүй. Аймцентр ошохо харгые хүндэлэн гараһан Худан гэжэ гол бии юм. Энэ гол хабар-намарай үедэ ехээр үерлэжэ, ашаа тээһэн мореор, автомашинаар гаталхань айхабтар бэрхэшээлтэй болодог байна. Энээнһээ болоожо элдэб ажахын худэлмэринүүдтэ һаад түбэг ушардаг ба улад зониие эд бараагаар, эдеэ-хоолой зүйлнүүдээр хангаха ябадал хоцордоо таһалдадаг юм. Гэбэшье, энэ гол дээгүүр мүнөө хүртэр һайн хүүргэ табигдаагүй байһаар

Мүн Дээдэ-Хуланай Молотовой нэрэмжэтэ колхоз шадарай харгынууд хэдэн жэлэй туршада заһабарилагданагүй.

Хэзээ баригдаха хүүргэ, хэды болтор заһабарилагдангүй байха харгы гээшэб?

„Б.-М. Үнэн" газетын материалаар хэмжээ абтаба.

„Түүхэтэ тогтоолые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэй"

Иимэ гаршагтай статья манай газетын октябриин 13-ай номерто толилогдоһон байгаа. Тэрэ статья соо Баргажанай аймагай зарим колхозуудаар хүдөө ажалай артелиин Уставые бүдүүлигээр эбдэжэ, илангаяа ажалта үдэртэ хайша хэрэгээр хандажа байһан баримтануд тухай хэлэгдэһэн юм.

Тус статьягай еһоор шалган үзэхэдэ, тэндэ хэлэгдэһэн зүйлнүүд зүб байжа, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыренжапов ба тэрэнэй орлогшо нүхэр Линхоев гэгшэдэй колхозой зөөри урижа, мал ехээр хорооһоной түлөө тэдэнэртэ хатуу хэмжээ абтаба. Дурсагдагша Линхоев партиһаа гаргагдажа, хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэбэ. Мүн колхозой түрүүлэгшэ Цыренжаповта шанга выговор соносхогдоһон байгаа. Мүнөө үедэ Цыренжапов болбол хуулиин харюусалгада хабаадуулагдахань гэжэ ВКП(б)-гэ Баргажанай аймагһаа манай редакцида мэдээсэнэ.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Соведэй официальна бэшэ зүблөөн

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 27. (ТАСС-эй спецкорр). Үсэгэлдэр удэшэ гадаадын хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй үсөөн хүнэй хабаадалгатай зүблөөн болобо. Энээн тухай дуулаһан мэдэһэн хүнүүдэй хэлэһээр хадаа, Италитай хэлсэхэ эб найрамдалай договорой хэдэн шухала асуудалнууд тушаа мүнөө һаа үгээ нэгэдэбэ гэнэ.

Сэрэгүүдые гаргажа абаашаха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэнэй дашарамда, Молотов болбол Сүлөөтэ Территори дээрэ мүнөө хүртэр байжа байһан британска, американска, югославска сэрэгүүдэй тоонь эб найрамдалай договорой хүсэндэ ороһоной һүүлээ тэрэ дары хорооходо гэһэн Бирнсын дурадхалые һонюулһан байгаа. Энээниие буруушааһан арсалта гараагүй.

Триестһээ харин гүрэнэй сэрэгүүдые гаргажа абаашаха тухай асуудалтай хамта, гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Соведэй энээнэй урда тээ болоһон заседанинууд дээрэ Сүлөөтэ Территориин арадай суглаанда һунгалтануудые хэхэ болзор гаргаха тухай буляалдаата хэлсээн болоһон байха юм. Советскэ делегаци хадаа эб найрамдалай договорой хүсэндэ ороһон сагһаа хойшо тоолоожо эдэ һунгалтануудые хэхын тулада 4 һарын болзор тогтоохые дурадхаһан байгаа. Мүнөөдэр министрнүүд болбол энэ асуудал тушаа үгэсэ нэгэдэбэ. Мүн тэрэшэлэн һунгалтануудые хэхэ гуримые саг зуурын правительствотой зүбшэһэнэйнгээ һүүлээр губернатор тогтоохо юм гэжэ хэлсэгдэһэн байна.

Саг зуурын правительство томилхо тушаа иимэ хэлсээн гараһан байна: югославска ба итальянска правительствотой зүбшэһэнэй һүүлээр губернатор гээшэ саг зуурын правительствые томилхо юм гэбэ.

Энээнэй дашарамда, Молотов болбол Сүлөөтэ Территориин губернаторай тушаалда ороходо кандидатура хадаа Италитай хэлсэхэ эб найрамдалай договорой хүсэндөө орохо саг хүртэр дүрбэн державануудтай зүбшэгдэхэ ёһотой гэбэ. Тиихэдэнь энэ дурадхалые зүблөөндэ хабаадагшад һайшаан абаһан байгаа.

Мүн тэрэшэлэн министрнүүд болбол Италиһаа абтаха репарацинууд тухай асуудалые зүбшэн хэлсэбэ. Репарациин талаар Югославска эрилтэнүүдые зүбшөөн дэмжэхые Молотов уряалһан байгаа.

Бэһэ, Югославида ба Грецидэ түлэхэ болгарска репарацинууд тухай хэлсэгдэбэ. Молотов болбол Болгариһаа айхабтар ехэ юумэ абаха гэһэн грецескэ эрилтэнүүдые хэнгаха ябадалые буруушааһан агсаба. Энэ зүблөөн дээрэ шиидхэбэри гаргагдаагүй.

Репарационно проблемэнүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедэ Советскэ Союзда Венгриин түлэхэ репарацинууд тухай асуудал гараһан байна. Энээнэй урда тээ болоһон гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ Бирнс болбол Советскэ Союзда 300 миллион доллар репараци түлэхэ гэһэн Парижска Конференциин һайшаалта дурадхал бии байгааашье һаань, тэрэниие арсаһан байха юм. Үсэгэлдэр Бирнс болбол өөрынгөө арсаһаниие бусаажа абахамни гэжэ мэдүүлээ.

Дүргэлтэ дээрээ, министрнүүд болбол дунайскэ проблемые хэлсэһэн байна. Молотов болбол эзэмдэлгын американскэ зоно соо баригдаһан дунайскэ суднануудые американска засагаархин Югослави, Чехословаки, Венгридэ бусаажа үгэхэ ёһотой гэһэн асуудал табиба. Тиихэдэнь Бирнс болбол дунайскэ суднануудые Югослави, Чехословаки ба Венгридэ бусаажа үгэхэ тухай захирамта үгтэнхэй гэжэ харюусаад, эдэ суднанууд гон богонихон болзор соо хуулиин ёһоор бусаагдаха юм гээд найдуулһан байна.

Ирадда арадай партиин гэшүүдтэ хашалан үзүүлнэ

ТЕГЕРАН, ноябриин 28. (ТАСС). «Рахбар» газетэ болбол Кумбаван гэжэ селенидэ демократическа партиин гэшүүд арадай партиин клубые дээрмэдэбэ гэжэ мэдээсэһэн телеграмма тунхаглаһан байна. Нэгэ хэдэн таряашад сохигдоһон ба шархатаһан байгаа. Нэгэ эхэнэр алхюулһаа дээрэһээ үхэбэ.

«Рабхар» газетын мэдээсэлэй еһоор, ноябриин 23-да Килян гэжэ тосхондо арадай партиин клуб тонуулда оробо гэнэ. Арадай партиин гэшүүд арестовалагдаа. Жандарманууд болбол Ибрагимабад болон Гябар гэжэ тосхонуудта байгаа арадай партиин клубуудые мүн лэ дээрмэдэбэ. Демократическа партиин гэшүүд-помещигүүдээр тухирагдаһан жандармануд, арадай партиин гэшүүд болоһон таряашадые алхижа сохижо, хашалан үзүүлнэ.

Уэйвелл ба Индиин ажал ябуулагшад Лондон ошобо

ЛОНДОН, ноябриин 30. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэлэй еһоор, Индиин вице-король Лорд Уэйвелл гэгшэ английска лидернүүдтэй хэлсээ хэхын тулада Лондон ошохоор ниидэбэ гэнэ. Тэрээнтэй хамта Джавахардал Неру Балдев Синг, муссульманска лигиин член Лиакат Алихан гэгшэд ошолсобо.

Шэнэ французска пра[вительствые бай]гуул[ха]...

ПАРИЖ, ноябриин 29 (ТАСС). Ф[ранс] Пресс агентствын мэдээсэһэнэй еһо[ор] социалистическэ парти хадаа комму[нистическэ]... зохёоһон правительственна ажал-я[буулга]гын программые хамтаржа шэн[жэлхэ]... үзэхэ гэһэн дурадхалые мүнөөдэр аба[ба] гэнэ.

Бүгэдын мэдэһээр, энээн тушаа с[о]циалистическэ партидэ хандажа, комму[]нистическэ партиин секретарь Жак Дю[кло] гэгшын эльгээһэн бэшэг соонь: „...нэ национальна суглаан гээшэ зүүн [...]лые баримталха гү, али баруун тэ[...] хэлбэрхэ байһаниинь манай хоёр па[р]тиин хоорондоо хэлсээтэй байха я[...] һаа дулдыдаха байһан хадань ма[...] программын проектые зүбшэн хэлсэх[э] тулада, мүн Франци болон республик[ын] интересүүдые аршаалхын түлөө эриг[...] хэмжээнүүдые хамтаржа абахын ту[...] коммунистическэ делегацитай та[...] партиин делегаци уулзаха ёһотой [...] гэжэ дурадханабди",—гэһэн байгаа.

Мүнөө үглөөгүүр социалистическэ п[ар]тиин хүтэлбэрилхы комитедэй засед[ани] Леон Блюм түрүүлэгшэтэйгээр боло[...] Тиихэдээ коммунистическэ партиин [ду]радхалые һайшаан абажа, хоёр парт[ий]нуудай түлөөлэгшэдэй хамта һан ту[...]шын зүблөөниие ноябриин 30-да [...] гэжэ шиидхэбэри гаргаһан байна. С[о]циалистическэ партиин түлөөлэгшэд [...]лоожо, Гуэн Газье, Грумбах Блок [ба] Андре Филипп гэгшэд томилогдобо.

Французска национальна суглаанай заседани боло[бо]

ПАРИЖ, ноябриин 29. (ТАСС). М[ү]нөөдэр эгээн хүшанай депутат боло[...] Марсель Кашен түрүүлэгшэтэйгээр н[а]циональна суглаанай заседани боло[бо]. Зүблэхэ зүйлдэнь-депутадуудай түлөөл[эгшэ]дые шалгаха гэһэн нэгэ асуудал ба[й]гаа һэн. Марсель Кашен болбол депар[]таментнууд ба депутадуудай түлөөлэ[гшэ]нүүдэй спискэгые соносхожо, тэдэнь [...] талагдаа. Хамта 544 депутадай (61[...] һөө) мандат баталагдаһан байна.

Тэрээнһээ гадна, Национальна су[г]лаан болбол регламент тушаа комисси[...] бусад томохон комиссинуудтай адлидх[а]ха гэһэн резолюциин проектые буляа[л]далгагүйгөөр баталан абаһан байна. Энээнһээ хойшо тус комисси бол[...] „регламент ба бүгэдэниитын голос[ои]ниие эрхилхэ комисси" гэжэ нэрлэгд[э]хэ юм. Баһа, бусад томохон парламен[т]ска комиссинуудтал адли 44 член[тэй] байха болоно.

Национальна суглаанай бюрое һун[...]ха байһан Национальна суглаанай у[...]дахи заседанинь декабриин 3-да бо[...]хонь.

МНР-эй сэрэгүүдэй хилэ дээрэ сугларһан тухай хуурмаг мэдээсэлые буруушаана

УЛАН-БАТОР, ноябриин 27. (ТАСС). МНР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын бүтүүшаалга Монголой хэбл[элэй] газетэнүүдтэ тунхаглагдаба, тэрээн [соо] юун гэжэ хэлэгдэнэ гэхэдэ: Хита[д] Монголой хилэ дээрэ Монгол Арадай Ре[с]публикын сэрэгүүдэй сугларaад байһа[н] тухай мэнэ һаяхан Сеульскэ радио[гоор] дамжуулһан мэдээсэлые эхинһээн а[д]эсэстээ хүртэр шал худал байна гэ[...]

ЗАЛУУ БАГШАНАРТА ТУҺАЛАМЖА

ГРАМОТАДА ҺУРГАХА МЕТОД

В. Грамотада һураха үе

Абяан ба үзэгүүдые гаража дүүрэһэнэй һүүлээр саашань үзэглэл сооһоо уншалгын урогуудые хэгэ хадаа үзэглэлэй удаадахи үе гэжэ тоологдоно. Энэ үе болбол һурагшадай уншалгын техникые улам һайжаруулха гэһэн зорилготой. Энэ үе болбол декабриин тэн багһаа эхилхэ. Үзэглэл соо үгтэһэн биш ихэ статьянууд ба шүлэгүүдые уншажа дүүргэхэдэ саашань „Түрэлхи хэлэн"—гэжэ ном сооһоо уншуулха.

Үзэглэлэй удаадахи үеын уншалгын ба бэшэлгын урогуудта һурагшад ямар дадал олохо ёһотой бэ гэхэдэ: үзэглэл соо үзэгүүдһээ сааша үгтэһэн текстнүүдые мэдүүлэл мэдүүлэлээр, нэгэ жэгдэ аалишаар, тогтон түрөнгүй уншажа шадаха дадалтай болохо. Тон бэрхэтэй, орёо үгэнүүдые үе үеэрнь уншаха ябадал хорюулагүй. Энэ зуураа һурагшад уншаһан бишихан рассказууд ба шүлэгүүд, таабаринууд тухайда багшын табиһан асуудалнуудта удхатай зүбтэй харюу хөөрэжэ шадаха. Тиимэ тула уншаһан текстын гол удха мэдүүлэл бүхэнэйнь удхые һурагшад уншахатаяа хамта ойлгодог болохо эрилтые юунһээшье шухала болгохо ёһотой.

Энэ үзэглэлэй удаадахи үе соо хэгдэдэг урогууд соо уншаха, уншаһан тухайда асуудалда зүб харюу үгэжэ шадаха, мүн баһа асуудалгүйгөөшье уншаһан тухайдаа хөөрэхэ—иимэ гурбан янзын хүдэлмэринүүд хэгдэхэ ёһотой.

Абяан ба үзэгтэй танилсуулхын тула хэгдэдэг анализ ба синтез хэхээ болиһон тула, мүн баһа уншаха текстнүүдэйнь бишихахан, простойхонууд тула нэгэ урок соо нилээд олон һурагшадта уншуулжа болохо байна. Шадабал һурагша бүхэн үдэр бүри уншаха ээлжээндэ хүртэхэ ёһотой. Һурагшад уншахадаа бэрхэ болохо бүрөө обгой болохо. Уншаһанаа хөөрэжэ шададаг дадалтай болохо бүрөө улам эдибхитэй болохо. Тиимэ тула энэ жүдхэмжыень шадамараар, зүбөөр хүтэлхэ багшын гол шухала зорилгонь байха зэргэтэй.

Энэ үедэ багшын уридшалан уншажа үгэлгэ туһатай бэшэ. Юундэб гэхэдэ бишихан текстые багшынгаа уншахада, һурагшад шагнаад, һүүлдэ өөһэдөө уншахадаа, мэдүүлэл соохи үзэгүүдыень механическа тааруулан гаамаг уншаха ябадал гаража болохо. Тиимэ тула абаһаар хэлэн һурагшадта уншуулһан хойноо, зарим муугаар уншаһан һурагшын һүүлдэ жэшээ харуулхын тула ганса нэгэ багшань уншажа үгэхэ.

Нэгэ текст олон һурагшадта дахин дахин уншуулхаһаа һэн бууража болохо. Иимэ дээрэһээ хоёр гурбан бишиханууд текстнүүдые нэгэ урок соо уншажа хүсэд разбор хэлгэ ганса нэгэ хэгдэжэ болохо.

Уншаһан текстынгээ удхые хүсэдөөр хөөрэжэ һураха ябадалда тэрэ текстынь хажууда үгтэһэн зураг тухай хөөрэлдэлгэ бага бэшэ туһатай байха. Зураг хаража хөөрэлдэлгэ зэабол һурагшадай уншахаһаа урда хэгдэхэ ёһотой бэшэ, заримдаа хоер гурбан һурагшын текстые уншаһанайнь һүүлээр зурагай удхые элирүүлэн хөөрэлдэжэ болохо. Уридшалан зураг хаража хөөрэлдэлгэ болбол удаадахи текстыень уншуулхын бэлэдхэл болохо. Уншаһанайнгаа һүүлээр зураг хаража хөөрэлдэлгэ болбол уншаһанайнгаа удхые хүсэд һайнаар хөөржэ үгэхэ ябадалдань туһатай бэлэдхэл болохо байна.

Энээнтэй хамта энэ үе соо үзэглэлэй һүүлшын нюурнуудта үгтэһэн бишихан шүлэг, дуунуудые ба оньһон үгэ, таабаринуудые сээжэлдүүлхэ ёһотой юм. Юундэб гэхэдэ тэдэниие сээжэлдэхын тула тэрэ текстээ һурагшад хэдэн олон дахин уншахадаа үгэнүүдыень ондооше текст соо байхадань бэлээр таниха шадабаритай болохо байна. Түргэнөөр холбуулан уншаха дадалынь һайжарха.

Зураг хаража хөөрэлдэхэдөөшье, мүн баһа уншаһан материалайнь удхые элирүүлхэдээшье һурагшадай өөһэдэйнь байдалтай холбохо тон шухала юм. Өөһэдынгөө мэдэхэ, үзэһэн хараһан юумэ тухайдаа уншахадаашье, хөөрэхэдөөшье һурагшад ехэ урагшатай байха.

Үзэглэлэй удаадахи уншалгын урогууд тухай иимэнүүд дээрэ заагдаһан эрилтэнүүдые тобшохоноор тодорхойлхо зуураа, үзэглэл сооһоо нэгэ рассказ абажа, уншалгын урок үнгэргэхэ жэшээ харуулая. М. Н. Имехеновэй энэ жэлдэ хэблэгдэжэ гараһан үзэглэл соо „Саһан кукла" гэжэ рассказ үгтэнхэй. Энэ рассказай удхань иимэ.

Саһан кукла

Үбэл байба. Дулаан үдэр болобо. Саһан ехээр ороһон байгаа. Хүүгэд һургуулиһаа ерээд, нуурмаг дээрэ ошожо наадаба. Тэдэнэр саһаар томо кукла хэбэ.

Иимэ рассказуудые уншаха урогуудые хэхэдээ, нэн түрүүн хабарай зураг хаража хөөрэлдэхэдэ таарамжатай, үгышье һаа үхибүүд үбэлдөө газаагуур юу хэжэ наададаг байһан тухай юрын тобшохон хөөрэлдөө хэхэ. Тиигээд абаһаар нэгэ хоёр һурагшадта уншуулха. Хэрбээ уншахада бэрхэтэй үгын дайралдаа һаа, иимэ үгэнүүдыень илгажа үе үеэрынь анализ хэхэ, доскада годор бэшээжэ харуулха. Юун бэ гэхэдэ удаадахи һурагшадайнь уншахадаа ялалдахагүйн тула болоно. Жэшээлхэдэ, энэ рассказ соо „кукла", „нуурмаг", „һургуулиһаа" гэһэн үгэнүүд уншахада бэрхэтэйшэг байжа болохо. Түрүүшын һурагшын уншахада бэрхэтэй үгэнүүдынь эли гараад үгэхэ. Илгажэ бэрхэтэй үгэнүүд тухайнь ойлгуулһанай һүүлээр мүн хоёр гурбан һурагшадта уншуулха. Һурагшад йигаа уншахые багшань шагнажа, үзэглэл соогоо хаража байхадаа, мэдүүлэл бүхэнэйнь һүүлдэ дуугаа һуладхахыень, үгэ бүхэниинь зүбөөр, нэгэ жэгдээр, аалишаар зад, торонгуйгөөр уншахыень ажаглажа һууха. Тиигэжэ хоёр гурбан һурагшадай уншаһанай һүүлээр, багшань хэн ямар алдуу хэжэ уншааб, яажа уншаха ёһотой байгааб гэжэ дутуу дундыень зааха, өөрөө нэгэ дахин уншажа үгэхэдэншье болохо. Тиигээд уншаһан һурагша бүхэндэ тус рассказайнгаа удхые хэлүүлхэ. Ядалдаа һаань асуудалнуудые табижа харюу хэлүүлхэ. Жэшээлхэдэ иимэ асуудалнуудые табижа болохо: 1) ямар сагай байдал тухай хэлэнэб? 2) ямар үдэр болоо гэнэб? Саһан тухай юун гэнэб? Хүүгэд тухай юун гэнэб? Хэн саһаар юу хээ гэнэб? Иимэнүүд асуудалнуудые табихадаа тус бүридэнь дүүрэн харюу хэлүүлхэ.

Иигэжэ удхыень асуудалнуудай еһоор элирүүлһэнэй һүүлээр үшөө хэдэн һурагшадта дахин дахин уншуулха. Тиигээд һүүлдэ тус рассказайнгаа удхые асуудалгүйгөөр хэдэн һурагшадта хөөрүүлхэ. Хэрбээ зарим һурагшад дутуу, муугаар хөөрөө һаань хэн үлүү һайнаар хөөрэхэб? Хэн бүри һайнаар ойлгооб? Гэхэ мэтын асуудалнуудые табиха. Үлүү һайнаар хөөрэхые дүршэлтэй һурагшадта хөөрүүлээд, саашань багша өөрөө хэн ямараар уншаһан ба хөөрэһэн тухайнь тобшолол гаргажа үгэхэ.

Саашань нэгэ хоер һурагшадта таабари уншуулха ба таалгаха. Тайлбарииень доскада бэшэхэ. Үшөө үбэл тухай хэн ямар таабари мэдэхэб гэжэ асуудал табяад, ондоо таабари мэдэхэ һурагшын байгаа һаань хэлүүлхэ, бэшэндэнь таалгаха.

Хэрбээ сагай хүртээмжэтэй байгаа һаань мүн саашань асуудалнуудые хэдэн һурагшадта у[ш]нуулха, харюунуудыень уридшалан бэлдээд хөөрэхыень даалгаха. Хэрбээ сагай хүртээмжэгүй байгаа һаань энэ хүдэлмэриинь гэр тээ хээд, бэлдээд ерэхэ даабари үгэхэ.

Энэ дээрэ заагдаһан ёһоор үзэглэлэй удаадахи үеын уншалгын урогууд хэгдэхэ ёһотой. Урогайнгаа болоожо байхада хэн һурагшын ямараар уншаһан ба хөөрэһэн тухай сэгнэлгыень багшын журнал соогоо тэмдэглэжэ байха ёһотой. Үзэглэл соо үгтэһэн материалнуудые уншуулжа дүүргэһэнэй саашань „Түрэлхи хэлэн" гэжэ уншалгын ном сооһоо уншуулгада орохо. Уншаха ба уншаһанаа хөөрэхэ дадалнуудайнь һайжарха бүри, багшын зүгһөө табигдадаг эрилтэнүүд ехэ ба орёо болохо ёһотой.

Үзэглэлэй удаадахи үе соо бэшэлгын худэлмэри болбол тусгаар урогто хэгдэхэ ёһотой. Тиимэ тула эндэ бэшэлгын тухай хэлэгдэбэгүй.

Иигэжэ „грамотада һургаха метод"—гэһэн асуудалда хэдэн статьянуудые залуу багшанарта туһаламжа болгон бэшэхэ аргаа, багшанар тус статьянуудай тухай өөһэдынгөө һанамжые „Үнэн" газетын редакцида дамжуулан бэшэхые ехэдээ хүсэнэ. Мүн баһа методикын ямар асуудалнуудта багшанар туһаламжа хэрэгтэй байһанаа бэшэлсэжэ һаань шатаха зэргээрээ туһаламжа ёһотой байһанаа мэдэ сэлсэгдэнэ.

Д. Мижидон.

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИНЖАПОВ.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора — 23. ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства — 3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта — 4-52; писем трудящихся, внутренней информации и перевода—4-52 (2 зв.); об'явлений — 2-64 (2 зв.).

Н—00757. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР тираж 10.000